

Step 5 plus

2 Mini-plans: Opening the position: A

- 1) 1. ♖g5 hxg5 (1. ... g6 2. ♜xg6#; 1. ... ♗f6 2. ♕xf6) 2. hxg5
- 2) 1. f6+ gx6 (1. ... ♖f8 2. fxg7 ♖xg7 3. ♕h5) 2. ♕g4 ♜cg8 (2. ... ♗d7 3. ♕xd7) 3. ♜xf6+ ♖f8 4. ♕h5 ♜g7 5. ♕xf7
- 3) 1. e5 dxe5 2. ♜xd8 ♜xd8 3. fxe5
- 4) 1. ... d5 2. exd5 ♗xd5 3. ♕f3 ♗db4 (3. ... ♗xc3 4. ♜xc3 ♕f6 *Van Run-Ammerlaan, Baarn 2001*) 4. ♜e2 ♗e5
- 5) 1. ♗g5 (1. f5 h6) 1. ... ♖e8 2. f5 ♜c6 3. fxe6
- 6) 1. c5 bxc5 2. bxc5 dxc5 3. ♜xc5 ♜b8 4. ♜c1 (*Kodentsov-Biemans NBSB 2001*)
- 7) 1. a4 ♜d8 (1. ... bxa4 2. ♗xa4 ♕b5 3. ♗c5 and pawn a6 will be lost.) 2. axb5 ♗xb5 3. ♜a5 with advantage.
- 8) 1. ... f5 2. ♜g3 fxe4 3. fxe4 ♗h4+
- 9) 1. h4 f5 2. h5 (2. exf6ep ♗xf6 3. h5 ♗xh5 4. ♕xg6 hxg6)
- 10) 1. e4 ♖f8 2. exf5 exf5 3. ♜g3
- 11) 1. ... h6 2. gxh6 ♜xh6 3. ♖f1 ♜e6
- 12) 1. ... a4 2. ♜h2 axb3 3. cxb3 ♕f4 4. ♕g6+ ♖e6 5. ♜c2 d4 (*Swinkels-Broekmeulen, Kaatsheuvel 2000*)

3 Mini-plans: Activating a piece: A

- 1) 1. ♜fd1 ♜fd8 (1. ... ♜ae8 2. ♜d7 ♜a8 3. ♗c6 ♗f6 4. ♜xa7) 2. ♜xd8+ ♜xd8 3. ♗c6 (*Platonov-Giorgadze Kiev, 1970*)
- 2) 1. ♜e4 ♜b6 2. ♜h4 h5 3. fxg6 fxg6 4. ♜xh5
- 3) 1. ♕g4 ♜b8 2. ♜d7
- 4) 1. 0-0 (1. ♜h5+ g6 2. ♜e5 ♕xb5 3. ♜xh8 ♜h4+)
- 5) 1. ... ♜c8 (1. ... cxd4 2. ♗xd4 ♜c8 3. ♜d2 ♕xd4 4. ♜xd4 ♜xc2 5. ♕f4) 2. ♜a3 cxd4
- 6) 1. ... ♜e6
- 7) 1. ♜g4
- 8) 1. ... f6 2. 0-0 (2. ♜e2 fxe5) 2. ... fxe5 3. dxe5 ♜xf3 4. gxf3 ♗xe5 5. ♖g2 ♜h4
- 9) 1. ♜c6 (1. ♜c2 c6 2. ♜fc1 a6) 1. ... g5 (1. ... bxc6 2. ♗d6+ ♖a8 3. ♜b7#) 2. ♜fc1
- 10) Drawing
- 11) Drawing
- 12) 1. ♜e5

4 Mini-plans: Activating a piece: B

- 1) 1. ♗h4
- 2) 1. ♗e3
- 3) 1. ♗c4
- 4) 1. ... ♗a4 2. b3 ♗c3 3. ♜d2 ♗xa2
- 5) 1. ... ♗e5 2. ♜d1 ♗h5
- 6) 1. ♗f5 ♜f8 2. ♗d5
- 7) 1. ♗d6 ♗d4 2. ♜xd4
- 8) 1. ♜a3
- 9) 1. ♗g4 ♕xg5 2. fxg5 ♗h5 3. ♗h6+
- 10) 1. ... b5 2. ♜b3 ♗b6
- 11) 1. ♗d2
- 12) 1. a4 ♜c7 2. a5 b5 3. ♗c5

5 Mini-plans: Activating a piece: C

- 1) 1. ♕d1 ♜f8 2. ♕c2
- 2) 1. ♕c1
- 3) 1. ♕d6

- 4) 1. ♕f1 a5 (1. ... bxc3 2. ♕xc3 a5 3. ♕b5 ♖d7 4. ♕xe5) 2. ♕b5 ♖d7 3. cxb4 axb4 4. ♕xe5
- 5) 1. ♕b5 ♕a7 (1. ... ♕xh3 2. gxh3 ♗xh3 3. ♗h2 ♗g3+ 4. ♖h1 ♕xf2 5. ♗f3 ♗xf3+ 6. ♗hxf3) 2. d4 exd4 3. cxd4 d5 4. ♗e5
- 6) 1. ... c6 (1. ... ♗c6 2. ♗xc6 ♕xc6 3. ♗xc6)
- 7) 1. ♕d1 ♕f6 (1. ... ♗e8 2. ♕f3 ♗c5 3. ♕d5+ ♖f8 4. ♗f7+ ♖g8 5. ♗g7++ ♖f8 6. ♗g8#) 2. ♕xf6 ♗xf6 3. ♕f3 ♗b5 4. ♕d5+
- 8) 1. ... ♕e6! (1. ... ♕xc3 2. ♕c4)
- 9) 1. ♕d5 ♗e5 2. ♕e4 ♗g6 3. ♗xg6 f5 4. ♕xf5
- 10) 1. ... ♕a6
- 11) 1. ♕e1 ♗e4 2. ♕h4 ♗df6 3. ♗g4 ♗e6 4. ♕xf6 gxf6 5. f5 ♗e7 6. ♕xe4
- 12) 1. e5 ♕g7 2. ♕e3

6 Mini-plans: Activating a piece: D

- 1) 1. ♗d6 (1. ♗e4 0-0 2. ♕xd7 ♗d8) 1. ... ♗a5 2. ♕g5
- 2) 1. c3 dxc2 2. ♗a2+
- 3) 1. f5
- 4) 1. ♗h4 h6 2. ♕xh6
- 5) 1. ... ♗d3
- 6) 1. ♗a3
- 7) 1. ... ♗a5
- 8) 1. ... ♗d8 2. ♗d1 ♗h4+
- 9) 1. ♗g3 ♗d6 2. ♗e4
- 10) 1. ♖d2 ♖g7 2. ♗h1
- 11) 1. ... ♗e7
- 12) 1. ... ♗f6 2. h3 d3 3. ♗d2 ♗e5

7 Mini-plans: A

- 1) 1. f4 (1. ♗g3? ♕xe5 2. f4 ♕b8) 1. ... ♗e6 2. ♗g3 ♕xe5 (2. .g5 3. ♗xh6+ ♗xh6 4. ♗xg5+ ♗g6 5. ♗xg6+) 3. fxe5 ♗xe5 4. ♗xh6
- 2) 1. a4
- 3) 1. e6 fxe6 (1. ... ♗e7 2. exf7 ♗xf7 3. ♗xh6+) 2. ♗e5 ♖h7 3. ♗xh6+
- 4) 1. ♗f1 e4 2. ♗d2 (*Adams-Giorgadze, Groningen, 1997*)
- 5) 1. ♗h4 ♖h7 2. ♗h5 g6 3. ♗f3
- 6) 1. ... ♗d6 (1. ... ♗d4 2. ♗e2 ♗d7 (2. ... ♗a6 3. ♗e3 ♗d6 4. ♕e1) 3. ♕e1; 1. ... ♗d5 2. ♕e4; 1. ... ♗d8 2. h3 ♗d4) 2. ♖f1 (2. ♗e2 ♗d4 3. ♕e1 ♗d1 4. ♗e4 f5; 2. ♗e5 ♗d1+) 2. ... ♗b5+
- 7) 1. f5 ♗b8 (1. ... exf5 2. e6) 2. ♗d8 ♗d7 (2. ... ♗c6 3. ♗xf8+ ♖xf8 4. ♗d6+) 3. fxe6 (3. ♗xc8) 3. ... ♗xd8 4. exf7+ ♖h8 5. e6
- 8) 1. f4 ♗fd7 (the game move. Alternatives are a bit better: 1. ... ♗bd7 2. ♖h1 ♗ac8 3. ♗ad1 or 1. ... ♕c5+ 2. ♖h1 ♕d4 3. ♗ad1. In both cases White improves the position of his pieces. The move 1. ... exf4 only give the white pieces more activity: 2. e5 ♕c5+ 3. ♖h1 ♗e8 4. ♗xf4 with a considerable advantage.) 2. ♕xe7+ ♖xe7 3. ♗d5+ (Better is 3. fxe5 ♗xe5 4. ♗f5 f6 5. ♗e3 ♗bd7 (5. ... ♗d6 6. ♗c5 ♗c8 7. ♗d5+) 6. ♗d5+).
Euwe won quickly after 3. ... ♖f8 4. fxe5 ♗xe5 5. ♗f4 ♗d6 6. ♗e6+ ♖g8 7. ♗xd8 ♗xd8 8. ♗ad1 ♗c5+ 9. ♗f2 ♗c7 10. ♕xf7+ ♖h8 11. ♕e6 1-0
- 9) 1. ... ♗c5 2. ♗c4 (2. dxc5 ♕xc5+ ; 2. e5 ♕xe5 ; 2. ♗e2 ♗a4 ;) 2. ... ♗xe4 3. ♗ac1 ♕f8 4. ♗e5 ♗d6 5. a4 f6 6. ♗f3 ♗xe1+ 7. ♗xe1 ♗d7 8. ♗f3 ♗f5 9. ♖f2 h5 10. ♗c2 g5 11. ♗c4 ♕d6 12. g3 ♖f7 13. ♗g1 ♗e7 14. ♗e2 ♗d5 15. ♕c1 ♖e6 16. ♗c2 ♖f5 17. ♖f3 g4+ 18. ♖f2 ♗h7 19. ♗d2 h4 20. ♖g2 ♖e4 21. ♗d1 ♗e3+ 22. ♕xe3 ♖xe3 23. ♗c3 h3+ 0-1
- 10) 1. ♗fc1 d5 2. ♖f2 d4 3. ♗e2 c5 4. c3 ♗ad8 5. cxd4 cxd4 6. ♗xd4 ♗g4+ 7. hxg4 ♗xd4 8. ♖e3
- 11) 1. ♗e5 f5 2. ♗c4 ♗c6 3. ♕xf5 exf5 4. ♗e3 ♕c5 5. ♗xd5 ♕e6 6. ♗f6+ ♖f7 7. ♗c3 ♕c8 8. ♕xg5 ♕b7 9. d5 ♗a4 10. ♗f3 ♖g7 11. ♗xf5
- 12) 1. ♗a6 (1. b4 a6 2. ♗ee1 ♗fc8 3. ♗a5 ♗c6) 1. ... ♗fc8 2. b4 ♕f6 3. ♗e1 ♕d8 4. ♗ea1 ♕b6 5. ♕d6

8 Mini-plans: B

- 1) 1. a3 1. ... ♖xb2 (1. ... ♖b6 2. f5) 2. ♗xd5
1. b3 g6
1. f5 ♗h5 (1. ... ♖g4) 2. ♖h3 ♖h4)
- 2) 1. ... e6 2. ♗e7+ ♗h8 3. ♙xg7+ ♗xg7 4. ♗xc8 ♖axc8 5. ♖ac1 ♖fd8
1. ... f6 2. ♙g3 ♗f7;
1. ... ♙f6
- 3) 1. e4 1. ... hxg5 2. exd5 ♙xd5 3. ♙xd5 exd5 4. hxg5
1. ♗f3 f4
1. ♗h3
- 4) 1. ... e4 2. ♖ad1 ♖d6 3. ♙b3 ♖ae8 4. ♖d4 f5
1. ... f6 2. ♖f5 ♖e8 3. d6+ ♗h8 4. ♙f7 ♖f8 5. ♙g6
1. ... ♗f6 2. ♖xe5
- 5) 1. ... ♗f5 2. ♖h3 ♙e4 3. f3
1. ... ♙e7! 2. ♙xd4 exd4 3. ♖xd4 ♙g6
1. ... ♖h4 2. ♙xd4 ♖xd4 3. ♖xd4 exd4 4. ♗xc2
- 6) 1. ... ♗b4 2. ♖c1 (2. ♖b1 b6 3. f3 ♗c2+ 4. ♗d1 ♗e3+ 5. ♗e1 ♗xd6 6. cxd6 ♗xc4) 2. ... ♗xa2
1. ... f5 2. f3 ♗xd6 3. cxd6
1. ... b6 2. f3 ♗xc5 3. e4
- 7) 1. ♗b5 ♙d8 (1. ... ♗a6) 2. ♗d6+ ♗d7 3. ♗xc8 ♗xc8 4. ♙b5 c4 5. c3 a6
1. ♙g5
1. ♙f4
- 8) 1. ... ♗5b6 ♗xa4 3. ♖xa4 ♗xe5 4. ♖xe5 ♖xe5 5. dxe5
1. ... exd4! 2. ♖xe8 (2. ♗xd4 ♖xe1+ 3. ♖xe1 ♗c5) 2. ... ♖xe8 3. cxd4 ♖c8
1. ... ♙c6 2. dxe5 ♗f4) 2. ♗xe5 (2. ♙c2 exd4 3. ♗xd4) 2. ...
- 9) 1. e4? a3 2. ♖ab1 axb2 3. cxb4 c3 4. exd5 cxd2 5. ♖xd2 ♗xd5
1. cxb4! ♙xb4 2. a3 ♙a5;
1. a3?! bxa3 2. bxa3 ♖a5
- 10) 1. ♖f3 ♗d7 2. ♙c7
1. ♖e2 ♗d7 2. ♙c7 d5 3. exd5 exd5 4. ♖xd5 ♗f6 5. ♙d6 ♖e6
1. ♖d2 ♗d7 2. ♙c7 ♗f6)
- 11) 1. ... c4 2. ♙c2 (2. dxe5 ♗xe5) 2. ... d5 3. exd5 ♗xd5 4. bxc4 bxc4 5. ♙a4 ♗5b6
1. ... d5 2. dxe5 ♗xe5 3. ♗xe5 ♖xe5 4. exd5;
1. ... ♙h6
- 12) 1. ... ♖xb5 2. ♖g4 ♗e8 3. f4 exf4 4. ♖xf4 f6
1. ... ♗xb5 2. ♗f6+ gxf6 3. ♙xf6
1. ... ♖a4 2. f3 (2. ♖fe1 ♗xe4) 2. ... ♗xb5 (2. ... ♖xb5))

9 Pawn endings: Tempo play: A

- 1) 1. ♗g6 (1. a3 a6=) 1. ... a6 (1. ... a5 2. a3 a4 3. ♗h6) 2. a4 a5 3. ♗h6 (Van Zuylen van Nyevelt 1999)
- 2) 1. g3 ♗h8 2. g4 ♗g8 3. g5 ♗h8 4. g6 hxg6 (4. ... ♗g8 5. g7) 5. hxg6 ♗g8 6. g7
- 3) 1. g4 fxg3ep 2. fxg3 g5 3. g4
- 4) 1. a5 c5 2. a6 c4 3. c3 (Mouret 1792)
- 5) 1. b4! a6 2. a3 c6 3. a4
- 6) Drawing
- 7) 1. ♗e7 ♗g5 2. ♗e6 a6 3. a3 a5 4. a4
- 8) 1. a6 bxa6 2. ♗e5 ♗g4 3. a5
- 9) 1. a5 b5 2. ♗e5 ♗g3 3. ♗e4
- 10) 1. g6! (1. ♗c4? ♗d6 2. g6 f6) 1. ... f6 2. ♗d3 ♗c7 3. ♗c3 (3. ♗c4? ♗d6) 3. ... ♗d7 remise
- 11) 1. ♗g4 (1. b5 ♗e7=) 1. ... ♗f6 2. b5 a6 3. bxa6 bxa6 4. b4
- 12) 1. ... ♗b6 2. ♗c4 h6 3. h4 h5

10 Pawn endings: Rook pawn: A

- 1) 1. a4 ♖xa2 2. ♖f4 ♖b3 3. ♖e3 ♖xa4 4. ♖d2 ♖b3 5. ♖c1
- 2) 1. ♖c3
- 3) 1. a4 bxa4 2. ♖d2 ♖b3 3. ♖c1
- 4) 1. ♖h6 (1. ♖f7? ♖e5 2. ♖e7 ♖d5 3. ♖d7 ♖c4 4. ♖c6 ♖xb4)
- 5) 1. ♖d3
- 6) 1. ♖f7
- 7) 1. ♖f6 ♖e8 2. ♖g5
- 8) 1. a5 bxa5 2. a4
- 9) 1. ♖b7 a5 2. ♖c6 ♖b4 3. ♖d5
- 10) 1. ♖e4! ♖d2 (1. ... ♖f2 2. ♖d5) 2. ♖d5 ♖d3 3. ♖c6 ♖d4 4. ♖b7 ♖c5 5. ♖xa7
- 11) 1. ♖g5!
- 12) 1. a5 (1. ♖d4 ♖e2 2. a5 ♖f3=) 1. ... ♖f1 2. ♖d4 ♖e2 3. ♖c5 ♖d3 4. ♖b6 ♖d4 5. ♖xa6 ♖c5
6. ♖b7

11 Pawn endings: Defending: A

- 1) 1. ♖d3! (1. bxc3+? ♖xc3) 1. ... cxb2 2. ♖c2 ♖a3 (2. ... ♖c4 3. a4) 3. ♖b1 d3 stalemate
- 2) 1. ... ♖e3 (1. ... ♖xf4?? 2. ♖d5)
- 3) 1. ... g6 (1. ... ♖c7 2. g6 f6 3. ♖e4 ♖d8 4. ♖f5 ♖e7 5. c7 ♖d7 6. c8♞+ ♖xc8 7. ♖e6 ♖c7 8. ♖f7
f5 9. ♖xg7 f4 10. ♖f8 f3 11. g7 f2 12. g8♞ f1♞+ 13. ♞f7+)
- 4) 1. g4 ♖f4 2. g5 ♖xg5 3. ♖g3
- 5) 1. ♖g2 (1. b6 cxb6 2. ♖g2) 1. ... ♖g6 2. ♖f2 ♖f6 3. ♖e2 ♖e6 4. ♖d2 ♖d6 5. b6 cxb6 6. ♖c2 ♖c6
7. ♖b2
- 6) 1. ♖b6! (1. ♖b5? ♖d6 2. ♖a4 ♖c6 3. ♖xa5 ♖c5) 1. ... ♖d6 2. ♖b5! ♖e5 3. ♖xa5
- 7) 1. ♖c2! (1. ♖c4? ♖e3) 1. ... ♖e3 2. ♖d1
- 8) 1. h4 g4! 2. f4! (2. fxg4+? ♖f6 3. g5+ ♖f5 4. g6 hxg6#) 2. ... ♖xf4 stalemate
- 9) 1. ♖a4 ♖d4 2. ♖a5 e4 3. a4 e3 stalemate
- 10) 1. b4 c4 2. b5! axb5 3. b4 ♖b1 stalemate
- 11) 1. c4 bxc4 2. ♖e4 ♖c2 3. ♖d4 ♖xb2 4. ♖xc4 ♖xa3 5. ♖c3
- 12) 1. ♖d2 g3 (1. ... ♖e7 2. ♖e3 f5 3. ♖f4 ♖f6 4. e3!) 2. ♖e3 f5! 3. ♖f3 f4 4. e3!

12 Pawn endings / Mix: A

- 1) 1. ♖d5 ♖d7 2. e5 dxe5 3. ♖xe5 ♖e7 4. e4
- 2) Drawing
- 3) Drawing
- 4) 1. b6 g3 2. b7 g2 3. b8♞ g1♞ 4. ♞h8+ ♖g5 5. ♞g7+
- 5) 1. ♖f5 ♖g7 2. h8♞+ ♖xh8 3. ♖f6 ♖g8 4. g7
- 6) 1. a4 a5 2. g4+ hxg4+ 3. ♖g3
- 7) 1. ... ♖e3 (1. ... Kd5 2. Kd3 Kc3 3. Kc3=) 2. ♖c4 ♖d2 3. ♖b5 ♖c3 4. ♖xb6 ♖b4
- 8) 1. ♖h4 (1. ♖h5 ♖f6 2. ♖g4 g6) 1. ... ♖f6 2. ♖h5 ♖e7 3. ♖g6 ♖f8 4. e7+ ♖xe7 5. ♖xg7
- 9) 1. c4 dxc4 2. bxc4 ♖xc4 3. ♖h6
- 10) 1. ♖d8! (1. ♖xd7? ♖b6! 2. ♖e6 ♖c5!) 1. ... ♖b6 (1. ... c6 2. ♖xd7 cxb5 3. c5 b4 4. c6 b3 5. c7 b2 6.
c8♞ b1♞ 7. ♞a8+) 2. ♖xd7! ♖b7 3. c5 ♖b8 4. c6
- 11) 1. e3! (1. e4? fxe4 2. ♖xe4 c3! 3. bxc3 ♖e6) 1. ... ♖e6 2. e4 fxe4 3. ♖xe4
- 12) 1. g3 (or 1. ♖g7 ♖g5 2. g3) 1. ... ♖f6 (1. ... g5 2. ♖h5 g4 3. ♖h4) 2. g4 g5 3. ♖h5

13 King in the middle: A

- 1) 1. ♖xc6 bxc6 2. ♞xe6+ fxe6 3. ♖g6#
- 2) 1. ♞xe5+ fxe5 2. ♞d8+ ♖xd8 3. ♞xd8#
- 3) 1. ♞xg6+ hxg6 2. ♖xg6+ ♖e7 3. ♖f5#
- 4) 1. ♞xf5 exf5 2. ♖xc6+
- 5) 1. ... d4 2. cxd4 ♖b4 3. ♞xb4 ♞xf2#
- 6) 1. ♖e4 ♞xg3 2. ♖c6+ ♞xc6 3. ♞d8#

- 7) 1. ♖xf7 ♕xf7 2. ♕xc7!
- 8) 1. ♕a3 ♜e5 2. f4
- 9) 1. ♜xd6 ♖xf5 2. ♜xe5+
- 10) 1. ♜xe6+ fxe6 2. ♖e5
- 11) 1. d6 ♖a6 2. dxc7 ♖xc7 3. ♖d6#
- 12) 1. ♖d5 ♜c8 2. ♖c7+

14 King in the middle: B

- 1) 1. ♖b5 axb5 2. ♕xb5+
- 2) 1. ♖xg7+ ♕xg7 2. ♜xe6+ fxe6 3. ♜g6#
- 3) 1. ♖xd5 cxd5 2. ♕b5+ ♖c6 (2. ... ♖d7 3. ♖e5) 3. ♖d4
- 4) 1. ♜xd8+ ♕xd8 2. ♖c6+ ♕e7 3. ♜d8#
- 5) 1. ♜f8+ ♜xf8 2. ♖d6+ ♖e7 3. ♖f5+ ♖e8 4. ♖xg7#
- 6) 1. ♕a6
- 7) 1. ♕b5+ ♜xb5 (1. ... axb5 2. ♜xb4) 2. ♜c6+ ♖e7 3. ♜c7+
- 8) 1. ♕a6 (1. ♖e5 0-0 2. ♖xc6 bxc6 3. ♜xc6 ♜ab8 4. ♜f2 ♜b6 5. ♜a4 ♕d6)
- 9) 1. ♜d6 ♜a2 (1. ... ♕xd6 2. ♕xf7+) 2. ♖c3 ♜c4 3. b3! 1. ♖e5 h5 (1. ... ♖f8 2. ♜h5 ♖g7 3. ♜f7+ ♖h6 4. ♖g4+) 2. ♜d3 ♜h6 3. ♜d5 ♜h7 4. ♜g8+ ♕f8 5. ♖g6+ ♜e7 6. ♕f7#
- 11) 1. ♜xe6+ ♕xe6 (1. ... fxe6 2. ♕g6#; 1. ... ♕e7 2. ♜xc5) 2. ♕b5+ ♜c6 (2. ... ♕d7 3. ♜e1+ ♕e7 4. ♜xc5) 3. ♜d1
- 12) 1. ♖xe5 dxe5 2. ♜xe5+ ♖d7 3. ♜a4+ ♖c8 4. ♜c6+

15 King in the middle / Opening the position: A

- 1) 1. ♖d6+ ♕xd6 (1. ... cxd6 2. exd6+ ♕e7 3. ♜xe7+ ♖f8 4. ♕h6+ ♖g8 5. ♜d4; 1. ... ♖e7 2. ♕g5+ ♖e6 3. ♜g4+) 2. exd6+ ♖f8 3. ♕h6+ ♖g8 4. ♜d4 f6 5. ♜c4#
- 2) 1. f4
- 3) 1. f5 exf5 2. ♜e1 ♕e6 3. ♖xd5 ♜f7 4. ♜xe6+
- 4) 1. d5 cxd5 2. ♖xd5 ♜b5 3. ♕b4
- 5) 1. e4 dxe4 (1. ... ♕g4 2. ♜d2 dxe4 3. d5 e3 4. ♕xe3) 2. d5 ♜g6 3. dxc6 ♜xg5 4. cxb7
- 6) 1. d4 ♕e6 2. d5 cxd5 3. exd5 ♕f5 4. ♖fxe5 dxe5 5. ♖xe5
- 7) 1. ♖d6+ exd6 2. exd6 ♕xd6 3. ♜e2+ ♖f8 4. ♕h6+ (4. ... ♖g8 5. ♜e8+ ♕f8 6. ♜xf8#)
- 8) Drawing
- 9) 1. e5 c5 (1. ... dxe5 2. ♖xe5) 2. ♜h4 dxe5 3. ♖xe5 ♜c7 4. ♖xd7
- 10) 1. f4 f6 2. fxe5 dxe5 3. d6
- 11) 1. e4 fxe4 (1. ... ♕xf3 2. e5) 2. ♖xe4 dxe4 3. ♜xe4+ ♖e7 4. ♜xg4
- 12) 1. ♖d6+ ♕xd6 (1. ... ♖e7 2. ♜h5) 2. ♜xd5

16 King in the middle: C

- 1) 1. ♖xf6+ gxf6 2. ♜h5+ ♖e7 3. ♜f7#
- 2) 1. g7 ♕xg7 2. ♜h5+ ♖d8 3. ♖e6#
- 3) 1. ♜b4 ♜d8 2. ♜c8 ♜xc8 3. ♜xc8
- 4) 1. ♖xe6 ♜xe5 (1. ... ♜b6 2. ♜h5 g6 3. ♜xg6 hxg6 4. ♕xg6; 1. ... fxe6 2. ♜h5+) 2. ♖c7#
- 5) 1. ♕xb7 (1. ♜fe1 ♕e6) 1. ... ♕xb7 2. ♜fe1
- 6) 1. ♖xf7+ ♜xf7 2. ♜xd5+ ♖c8 3. ♜xe8+
- 7) 1. ♜e5+ ♜xe5 (1. ... fxe5 2. ♜e7#; 1. ... ♖d8 2. ♜xe4) 2. ♕xc6+
- 8) 1. ♖b5 ♖xd3+ (1. ... cxb5 2. ♕xb5+ ♖d7 3. ♕xd7+) 2. ♜xd3
- 9) 1. ♜xd4 exd4 (1. ... ♜f7 2. ♜g8+ ♜f8 3. ♜xh7 ♜f7 4. ♜g8+ ♜f8 5. ♜g6+) 2. ♕e2
- 10) 1. ♖xe4 fxe4 (1. ... ♕xa4 2. ♖xc5+) 2. ♜xe4+ ♕e7 3. ♕xe7
- 11) 1. ♜g6+ (1. ♖xh7? ♖xh7) 1. ... hxg6 (1. ... ♖d7 2. ♜xg7+) 2. ♜xh8+ ♖e7 3. ♜xd8 ♖xd8 4. ♖f7+
- 12) 1. ♕h7 ♕d6 2. ♜e8+ ♜xe8 3. ♕xd6+ ♜e7

17 Endgame: Wrong bishop: A

- 1) 1. ♕d5+ ♖e7 2. h6 ♖f8 3. ♖d2

- 2) 1. ♖c5! ♜c7 2. ♖a7!
- 3) 1. ♖e4 ♜xe4 (1. ... ♜e5 2. h5 ♜f6 3. h6 ♜f7 4. ♖h7) 2. ♜g4 ♜e5 3. ♜g5
- 4) 1. ♖f7 g3 2. hxg3
- 5) 1. ♜e3 ♜f7 2. ♖h7 ♜f6 3. ♜f4
- 6) 1. ♖b3 ♜e6 (1. ... ♜e6 2. ♖g5) 2. ♖f4
- 7) 1. ♖g6+ ♜xg6 2. h7 ♜xh7 3. ♜d5 ♜g8 4. ♜e6 ♜f8 5. f7 ♜g7 6. ♜e7
- 8) 1. ♖g8 g4 2. hxg4 g5 3. ♖b3
- 9) 1. ... ♖c5 2. h6 ♖e3+
- 10) 1. ♖c3+ ♜h7 2. ♖g7 b4 3. a4
- 11) 1. ♜e3 (1. ♜e8 stalemate; 1. ♜xd5+? ♜xd5 2. h5 ♜e5) 1. ... ♜xe3 2. h5
- 12) 1. ♜h2 ♖xh3 2. g3+

18 Endgame: Wrong bishop: B

- 1) 1. ♜f3 ♜g6 2. h4 gxh4 3. ♜g2
- 2) 1. ♜d2! (1. ♜d1? ♖f5 2. ♜d2 a3 3. ♜c3 ♖e6 4. ♜c2 ♖a2 5. ♜c3 ♜c5) 1. ... a3 (1. ... ♖f5 2. ♜c3!) 2. ♜c2! (2. ♜c1? ♖f5; 2. ♜c3? ♖e6) 2. ... ♖f5+ 3. ♜b3
- 3) 1. g6
- 4) 1. ♖g6+! ♜xe7 2. ♖h7! ♜f8 3. ♖xg8 ♜xg8 4. ♜c4! h5 5. ♜d3 h4 6. ♜e2 h3 7. ♜f2! (7. ♜f3? ♖h4; 7. ♜f1? ♖d4) 7. ... h2 8. ♜g2
- 5) 1. ... h6
- 6) 1. ♜g3 ♜g4 (1. ... ♜xg3 stalemate; 1. ... f4 2. ♜xh5 en ♜xf4) 2. ♜xf5 ♜xf5
- 7) 1. ♖a6! bxa6 2. Ke4 on the way to a1.
- 8) 1. ♜g3 ♖f1 2. ♜f2 ♖h3
- 9) 1. d3 a5 2. ♜c5 a4 3. ♜xd4
- 10) 1. ♜c5 ♖e6 2. ♜b6! (2. ♜b4? ♜d4 3. ♜a3 ♜c3 4. ♜a4 ♜b2 5. ♜b4 ♖d7 6. ♜a5 ♖b5 7. ♜b4 ♜a2 8. ♜a5 ♜b3) 2. ... ♖c8 3. ♜c5 (3. ♜a5? ♜d4) 3. ... ♖e6 4. ♜b6 ♖c4 5. ♜c5
- 11) 1. ... ♜g1 2. ♖e4 (2. ♜h3 ♜g3+ 3. ♜xg3 stalemate; 2. ♜h2 ♜g2 3. ♜h1 ♜xc2) 2. ... ♜xh1
- 12) 1. ♜f8+ ♜c8 2. ♜xc8+ ♜xc8 3. ♖a6

19 Endgame: Wrong bishop: C

- 1) 1. ♜h3 ♜e5 2. h5 ♜e6 3. h6 ♜f7 4. ♖h7 ♜f6 5. ♜g4
- 2) 1. ♖e5+ ♜g8 2. ♖g7! (2. ♖xf7+ ♜xf7 3. a4 ♜e6 4. a5)
- 3) 1. ... ♜h3 2. ♜g1 ♖d4+ 3. ♜f1 ♜xg3 4. ♜e2 ♜xh4
- 4) 1. ♖b6! axb6 (1. ... ♜a8 2. ♜c7; 1. ... ♜c8 2. ♖xa7) 2. axb6
- 5) 1. ♜f7 ♜h7 2. ♜f8 ♜h8 (2. ... ♜h6 3. ♜g8 ♜h5 4. ♖d1+ g4 5. hxg4+) 3. ♖g8 g4 4. hxg4 g5 5. ♖d5
- 6) 1. ... ♜h3 2. ♜f1 ♜h2 3. f3 h5 4. ♜f2 ♖d4+ 5. ♜f1 h4 6. f4 h3 7. f5 ♜g3 8. f6 h2
- 7) 1. ... g4 (1. ... ♜h4 2. ♖g4 ♜g3 3. ♜f5) 2. hxg4+ ♜g5 3. ♜e6 h5
- 8) 1. ♜e5+ (1. ♜h2+ ♜h4 2. ♜f3+ ♜xf3 3. ♜xf3 ♜h3 4. ♜f2 ♖c5+) 1. ... ♜h4 2. ♜g6+ ♜g4 (2. ... ♜g5 3. ♜xh3 ♜xg6=) 3. ♜e5+
- 9) 1. ♖b4! (1. a5? d2; 1. ♜e1? ♜e4 2. a5 ♜d5 3. a6 ♜c6 4. ♖c5 ♜c7 5. ♖a7 ♜c6; 1. ♖h6? ♜e4) 1. ... ♜e4 2. a5 ♜d5 3. a6 ♜c6 4. ♖a5! d2 5. ♜e2 (5. ♖xd2? ♜b6)
- 10) Drawing
- 11) 1. ♖g5+ ♜e2 2. ♖h6 gxh6
- 12) 1. a6 (1. ♜xg2 ♖xg2 2. a6 ♖f1+) 1. ... bxa6 2. ♜xg2 ♖xg2 3. ♜xb4

20 Endgame: Wrong bishop: D

- 1) 1. a6 (1. ♖d4? ♜c7 2. a6 ♜b8) 1. ... ♜c6 2. ♖d4 (2. ♖b8? ♜b6 3. a7 ♜b7) 2. ... ♜c7 3. ♖a7! (Minski 2015)
- 2) 1. ♜e1 ♖b3 (1. ... ♜xg2) 2. ♜xd5+ ♜xd5 3. ♜d2 ½-½ (Kidson)
- 3) 1. ... fxg4 (1. ... f4 2. g5 (2. gxh5 fxg3+ 3. ♜xg3 ♜f6 4. h6 ♜f7 5. ♖h7 ♜f6 6. ♜f4)) 2. ♖g6 h4 3. gxh4 ♜f6 ½-½
- 4) 1. ... ♖g3! 2. ♜g5 ♜e5 3. ♜h5 ♜f6 4. g5+ ♜f5 5. g6 hxg6# (Ansorge-Hübner, Keulen 1960)
- 5) 1. ♖f2 ♜f5 2. ♖h4 ½-½ (Krikheli 1984)

- 6) 1. h4+ gxh3 2. ♘f3 ♙h2 3. ♘f2 ♘g4 4. c7 ♙xc7 5. ♘g1 ½-½ (*Katsnelson Mitrofanov 1977*)
- 7) 1. b3! a3! (1. ... axb3 2. ♘c3 ; 1. ... ♙xb3 2. ♘c3) 2. ♘c3! (2. ♘c4? ♙b1 3. ♘c3 ♘b6! 4. b4 ♙a2) 2. ... ♙b1 3. b4 ♙a2 4. b5 ♙d5 5. ♘c2 ½-½ (*Werle 1952*)
- 8) 1. ♙e3+ ♘c4 2. a3 ♘d5 3. a5 ♘c6 4. a6 ♘c7 5. ♙a7 ♘c6 6. a4 (*Horwitz 1884*)
- 9) 1. a6 b6 (1. ... bxa6 2. ♘d4 a5 3. ♘c3) 2. a7 ♙c6 3. ♘d4 ♘f6 4. ♘c4 ♘e6 5. a8♙ ♙xa8 6. ♘b5 (*Akopyan 2005*)
- 10) 1. a4! (1. g8♙? ♙xg8 2. b4 (2. a4 b4!) 2. ... ♘b3!) 1. ... bxa4! 2. g8♙ ♙xg8 3. b4! (3. b3 or) 3. ... axb3 ½-½
- 11) 1. ♘c5! (1. ♙e6 g4 2. ♙xg4 ♘g8) 1. ... b6+ 2. ♘d4! (2. ♘xb6 g4 3. ♘c5 g3 4. ♙d5 g2 5. ♙xg2 ♘g8) (*Bernhardt 1962*)
- 12) 1. ♘e5! ♘c8 2. ♙a7 b5 (2. ... b6 3. a6) 3. a6 b4 4. ♘d4! (4. ♘e4? b3 5. ♘d3 ♘c7 6. ♘c3 ♘c6 7. ♙c5 ♘c7 8. ♙a7 ♘c6) 4. ... b3 5. ♘c3 ♘c7 6. ♘xb3 (*Aliev 2015*)

21 Exploiting vulnerability: A

- 1) 1. ♙b5+ c6 2. ♙d3
- 2) 1. ♚h5
- 3) 1. ♙xb6 cxb6 2. ♙g1
- 4) 1. ... ♘h5 2. ♚g1 ♙xg1 3. ♘xg1 ♘xg3 4. hxg3 ♙xg3+
- 5) 1. ♙a3 ♘d7 2. ♙b5+ ♘c7 3. ♚h3
- 6) 1. ♘h1 ♘f7 2. ♙g1
- 7) 1. ♙a6 ♘b8 2. ♙xb7
- 8) 1. ♚c1 c6 2. dxc6 bxc6 3. ♚xc6+
- 9) 1. ... ♙a6 2. b3 ♘xd5 3. ♚a2 ♘c3 4. ♘c3 bxc3
- 10) 1. ... ♘g4 2. ♘f3 (2. ♘b3 ♙d3 3. ♙d1) 2. ... ♙c5 3. ♙e3 ♙xe3 4. fxe3 ♘xe3 5. ♙f2 ♘c2
- 11) 1. ... ♘xc3 2. ♙xc3 ♙b4
- 12) 1. ... ♙a8 2. ♙g3 fxg3

22 Exploiting vulnerability: B

- 1) 1. ♘d4
- 2) 1. ... ♙h6 (1. ... ♘g3+ 2. hxg3 ♙d4 3. f4) 2. ♚fd1 ♘g3+ 3. ♘g1 ♙e3#
- 3) 1. a5 ♚b7 2. axb6
- 4) 1. ... ♙f6 2. ♙d2 ♙xd4
- 5) 1. ... ♙a5
- 6) 1. ♘g3
- 7) 1. ... ♙a4
- 8) 1. ♘a4 ♚b7 2. ♘xb6 ♚xb6 3. ♙c7
- 9) 1. ... ♘h5 (1. ... ♙h2+ 2. ♘h1 ♘h5 3. ♚e1) 2. ♙d3 ♙h2+
- 10) 1. h4
- 11) 1. ... ♙d8
- 12) 1. ♙g3 g6 (1. ... ♘h5 2. ♙g4) 2. ♘xh6+ ♘g7 3. ♘f5+

23 Exploiting vulnerability: A

- 1) 1. ♙e2
- 2) 1. ... g3
- 3) 1. ... h6
- 4) 1. ... ♙e7
- 5) 1. ♘e2
- 6) 1. ... a5
- 7) 1. ... f5 2. ♙h4 ♘xd6
- 8) 1. ... h6 2. ♙h4 ♘xe4
- 9) 1. ... d6 2. ♘d2 ♘e7
- 10) 1. ... ♘g7
- 11) 1. ... ♘a5

12) 1. ♕f4 exf4 2. ♖xd4

24 Opening: Vulnerability: A

- 1) 1. ... ♖d6 2. ♗xg6 ♖g3+ 3. ♖h1 ♖xh3+ 4. ♖g1 ♖g3+ 5. ♖h1 hxg6#
- 2) 1. ... ♕b5 2. ♖d1 ♕c5
- 3) 1. ♗d2 exd5 2. ♗xe4
- 4) Drawing
- 5) 1. ♕a6
- 6) 1. ♕b5+ ♕d7 2. ♕xd7+ ♖xd7 3. ♗e5+
- 7) 1. ♗xd7 ♕xd4 (1. ... ♗xb5 2. ♖xg7 ♖xd7 3. c4) 2. ♗f6+ ♖f8 3. ♕h6#
- 8) 1. d6 (1. 0-0-0 a6) 1. ... ♕xd6 2. 0-0-0
- 9) 1. exd5 (1. d4 is not bad but less good) 1. ... cxd5 2. ♗xe5 d4 3. ♕xd4
- 10) 1. exf5 (1. ♗g5 ♗c5 2. ♕xh5 gxh5 3. ♖xh5 h6 4. ♕xc5 ♖xg5 5. ♖xg5 hxg5 6. ♕e3 f4) 1. ... gxf5 2. ♗g5
- 11) 1. ♕a4+ ♕d7 2. ♗e5
- 12) 1. ♕xh6 gxh6 2. ♗h4

25 Opening: Vulnerability: B

- 1) 1. ... a4 2. ♗c1 a3
- 2) 1. ♗a4 (1. ♖c1 ♗c6 2. ♗a4 ♕b4+ 3. ♖d1 ♕a5) 1. ... ♖a7 (1. ... ♗d7 2. ♖c1 ♖d8 3. ♖xb7) 2. ♗b6
- 3) 1. ♖d1 (1. d5 is also possible) 1. ... ♕xc3 2. ♕xc3 ♖c7 3. d5
- 4) 1. ... a6 2. b4 ♗xb4 3. ♕a3 ♕c2
- 5) 1. ... ♗c5 2. e4 dxe4 3. dxe4 ♗d3+ 4. ♖d1 ♗xb2+ 5. ♖c2 ♗a4
- 6) 1. ... exd4 2. ♕xd4 ♕b4 3. ♕c3 ♕xc3 4. bxc3 ♕xf3 5. gxf3 ♖d7 6. ♗f1 ♖xh3
- 7) 1. ♗xf6+ ♕xf6 2. ♖f4!
- 8) 1. ... ♗xd4 2. ♖xd4 ♗g4
- 9) 1. ♖f4 ♖c8 2. ♗g5
- 10) 1. ... ♗b6 2. ♖d3 (2. ♕b5 ♕xh6 3. ♖xh6 a6 4. dxc5 dxc5 5. ♖d1 ♖c7 6. ♕a4 ♗xa4 7. ♗xa4 ♗xe4; 2. ♕xg7 ♗xc4 3. ♖d3 ♗xb2) 2. ... ♕xh6
- 11) 1. d4 ♕b6 2. d5 a6 3. ♕a4
- 12) 1. ♗g5 0-0 (1. ... ♖f8 2. ♗xh7 ♖h8 3. ♗g5 ♖f8 4. ♖h5) 2. ♖h5 h6 3. ♗xf7

26 Material gain?: Yes or no: A

- 1) yes: 1. ... ♗xe4 2. ♖e1 ♗d2
- 2) no: 1. ... ♖xe4? 2. ♕g5 ♕xf3 3. gxf3
- 3) yes: 1. ♕xf7+ ♖xf7 2. ♗g5+ ♖xg5 3. fxf5+
- 4) no: 1. ... ♖xb3? (1. ... ♖g8) 2. ♕d6!
- 5) no: 1. ... ♗xd4 2. ♖a4
- 6) yes: 1. ... ♖xd4 2. e5 ♕c5
- 7) yes: 1. ♖xe4 (1. ... ♗xe4 2. ♖xg7+ ♖h8 3. ♖g3+ ♗f6 4. ♖xh3) 1. ... ♖d7 2. ♖d4
- 8) no: 1. ♕xa6? ♕f5 2. ♖b2 bxa6
- 9) yes: 1. ♗xf7 ♖xd4 (1. ... ♖xf7? 2. ♖xd8+) 2. ♗xd8 ♖d7 (2. ... ♖xd8 3. ♖xc7)
- 10) no: 1. ... ♖xc5 (1. ... ♗xa2 2. ♖a3) 2. ♖ee3
- 11) yes: 1. ♗xc6+ ♖d6 2. ♗a3
- 12) no: 1. ... ♖xc3 2. ♖d8+ ♖h7 3. ♗g5+

27 Material gain?: Yes or no: B

- 1) yes: 1. ... ♗xe4
- 2) no: 1. ♖xd5? ♖c7! 2. ♖dd4 e5
- 3) no: 1. ... ♗xf2 2. ♕xf2 ♖xe2 3. ♖ae1
- 4) yes: 1. ♗cxe4 ♗xe4 2. ♗xe4 ♖xe4 3. ♕f3
- 5) yes: 1. ... ♗xd4 2. cxd4? ♖b5+

- 6) no: 1. ... ♖xe4 (1. ... ♗xe4 2. ♘xd8) 2. ♗h6+ gxh6 3. ♘xf6
 7) yes: 1. ♘xa7 b6 2. c5 ♖b7 3. c6+ ♗xc6 4. ♘b5
 8) yes: 1. ♗xd5
 9) no: 1. ... ♗xc5? 2. ♗d5 cxd5 3. ♘xc5
 10) no: 1. ... ♘xe5? (1. ... ♗xe5 2. ♖c5) 2. ♖xe5 ♗xe5 3. ♖c5
 11) yes: 1. ♗xb5
 12) no: 1. ♗xd5 ♖xd5 (1. ... ♗f2+ 2. ♖xf2 ♘xf2 3. ♗xc7)

28 Queen endings: A

- 1) 1. ♖d5+ ♖b4 (1. ... ♖a6 2. ♖a8+) 2. ♖d4+ ♖xd4+ 3. ♖xd4
 2) Drawing
 3) 1. ♖g8+ ♖c5 (1. ... ♖b4 2. ♖b8+; 1. ... ♖d3 2. ♖h7+) 2. ♖c8+ ♖b6 3. ♖b8+
 4) 1. ... ♖d7+ 2. ♖a3 (2. ♖b3 ♖d5+ 3. ♖xd5+ ♖xd5; 2. ♖a5 ♖d5+ 3. ♖xd5+ ♖xd5; 2. ♖b4 ♖e7+ 3. ♖xe7+ ♖xe7) 2. ... ♖e7+ 3. ♖xe7+ ♖xe7
 5) 1. ♖c3+ ♖d5 2. ♖c4+ ♖e5 3. d4+
 6) 1. ♖b6+ ♖a3 2. ♖xd6+ ♖b4 3. ♖a6+
 7) 1. ... ♖b6+ 2. ♖e7 (2. ♖d7 ♖b5+; 2. ♖d5 ♖b5+ 3. ♖xb5+ axb5) 2. ... ♖e3+
 8) 1. ♖f8+ ♖b5 2. ♖b8+ ♖c5 (2. ... ♖a5 3. ♖c7+ ♖b5 4. ♖b6#) 3. ♖e5#
 9) 1. ♖c4+ ♖a5 2. b4+ ♖a4 3. ♖a6+
 10) 1. ... ♖e7 2. g4 (2. f5 ♖e4+ 3. g4 ♖e1+) 2. ... ♖e1+
 11) 1. ♖d3 ♖b5 (1. ... b5 2. ♖c2+) 2. ♖a3#
 12) 1. ♖f7+ ♖d6 2. ♖d7+ ♖c5 3. ♖a7+

29 Queen endings: B

- 1) 1. ♖e5+ ♖g6 2. ♖e4+ ♖xe4+ 3. ♖xe4 ♖f6 4. ♖d5 ♖e7 5. ♖c6 ♖d8 6. ♖b7
 2) 1. ♖h4+ ♖g6 2. ♖h5+ ♖f6 3. ♖h8+
 3) 1. ♖e7+ ♖f5 2. ♖e6+ ♖f4 3. ♖xh6+
 4) 1. a4 ♖xa4 2. ♖e8+
 5) 1. ♖e7 ♖c8 2. ♖e6 ♖d8 3. ♖g8+ ♖e8 4. ♖xe8+ ♖xe8 5. ♖e6
 6) 1. ♖e8 ♖xf3 2. ♖a8+
 7) 1. ♖c8+ ♖d6 2. ♖c6+ ♖e5 3. f4+
 8) 1. ♖a8+ ♖d7 2. ♖c8+ ♖d6 3. ♖c6+ ♖e5 4. ♖c5+
 9) 1. ♖e4 ♖d7 2. ♖a8+ ♖b5 3. ♖a4+
 10) 1. ♖f7+ ♖g5 2. ♖g8+ ♖f4 3. ♖g4+ ♖e5 4. ♖g7+
 11) 1. ♖g2+ ♖h4 2. ♖h2+ ♖g5 3. f4+
 12) 1. ♖b1+ ♖g1 2. ♖b7+ ♖g2 3. a6! ♖xb7 4. axb7 ♖g1 (4. ... ♖g2 5. b8♖ h1♖ 6. ♖b7+) 5. b8♖ h1♖ 6. ♖b1+

30 Queen endings: C

- 1) 1. ♖g7+ ♖f5 2. ♖g5+ ♖e6 3. f5+
 2) 1. ♖f8+ ♖g5 2. h4+ gxh3 3. ♖f4+ ♖h5 4. ♖h4#
 3) 1. ♖g7 c2 2. ♖h7+ ♖h6 3. ♖f5+
 4) 1. ♖h3+ (1. g4? ♖e8+ 2. ♖xe8 stalemate) 1. ... ♖h4 (1. ... ♖g6 2. ♖h7+ ♖f6 3. ♖f7+ ♖e5 4. ♖e7+) 2. ♖e6+ ♖h5 3. ♖f7+ (3. ♖h7? ♖g3!) 3. ... ♖g4 4. ♖f3#
 5) 1. ♖d8+ (1. ♖b5+ ♖d4) 1. ... ♖c5 2. ♖d6+ ♖b5 3. ♖b6#
 6) 1. ... ♖c3+ (1. ... ♖d5? 2. ♖g3+ ♖xd4 3. ♖c3+ ♖e4 4. ♖e1+=) 2. ♖b5 ♖c4+ 3. ♖a5 ♖d5+
 7) 1. ♖c6 ♖b4 (1. ... ♖d3+ 2. ♖b5+ ♖xb5+ 3. ♖xb5) 2. ♖d7 (2. ♖b5+ ♖a8 3. ♖d5+ ♖b8 4. ♖d8#)
 8) 1. ♖h3+ ♖h4 (1. ... ♖g6 2. ♖h7+ ♖f6 3. ♖f7+ ♖e5 4. ♖e7+) 2. g4+ ♖g6 (2. ... ♖h6 3. ♖d3) 3. ♖d3+ ♖f6 4. ♖d6#
 9) 1. ♖e1 ♖e5 2. d4+
 10) 1. ♖h4+ (1. ♖xg6? ♖c8+ 2. ♖xc8 stalemate) 1. ... ♖g7 2. ♖e7+ ♖g8 3. ♖d8+ ♖g7 4. ♖c7+
 11) 1. ♖f6+ ♖e4 (1. ... ♖d5 2. ♖e6+ ♖c5 3. ♖c8+) 2. ♖xg6+ ♖d5 (2. ... ♖e5 3. ♖e6+ ♖f4 4. ♖h6+) 3. ♖e6+ ♖c5 4. ♖c8+

12) 1. ♖e6 ♗c7 2. ♗d6 ♗xd6 (2. ... ♗f7 3. ♗g3#) 3. cxd6

31 Defend against threats: A

- 1) 1. g5 ♗xd7 2. g6+ ♔g8 stalemate
- 2) 1. ♗g4+ ♔xg4 (1. ... ♔b8 2. ♗xa7+) 2. ♗xg4+
- 3) 1. ♔h4 ♗xe5 2. g5#
- 4) 1. ... ♗xg4+! 2. ♔h6 (2. hxg4 ♗h1#) 2. ... ♗xh3+ 3. ♗h5 ♗xd7
- 5) 1. ... ♗h5
- 6) 1. ♗xf6 (1. ♗b3 ♔xd4 2. ♗xd4 c5 3. ♗xd6 ♗xd6 4. ♗xd6 c4) 1. ... ♗xf6 2. ♗b3
- 7) 1. ... ♔g6 (1. ... ♗a5 2. ♗xe5)
- 8) 1. ♗d1 ♗xd1 2. ♗xc3
- 9) 1. ♗h5 ♗xh5 (1. ... ♗g8 2. ♗hh7 b2 3. ♗xa7+ ♔b8 4. ♔c6+ ♔c8 5. ♗hc7#) 2. ♔c6 ♗f3 3. ♗xa7#
- 10) 1. ... ♗e8 (1. ... ♗d8 2. ♗b8)
- 11) 1. ♔e4 (1. ♔b3 ♗xd3 2. ♗xd3 ♗xf2+ 3. ♗xf2 ♗xd3) 1. ... ♗xd3 2. ♗xd3 ♗xd3 3. ♔xc5
- 12) 1. ... ♗xe1 2. ♗xe1 ♗d8

32 Defend against threats: B

- 1) 1. f4 ♗xc3 (1. ... ♗xh6 2. fxe5) 2. ♗g5
- 2) 1. ... ♗c8
- 3) 1. ♗f2 (1. ♗e1 f4) 1. ... f4 (1. ... ♔xc4 2. ♗e8+ ♗xe8 3. ♗xd4) 2. ♗e8+ ♔g7 3. ♗xd8 ♗xf2+ 4. ♔xf2
- 4) 1. ♔f6+ gxf6 2. gxf3+
- 5) Drawing
- 6) 1. ♗f5
- 7) 1. ... ♔d3 2. ♗xd3 c4+
- 8) 1. ♔xd5 fxg6 2. ♔f6++ ♔h8 3. ♔xg6#
- 9) 1. ... g5 (otherwise Black loses a piece) 2. ♗xg5 f6
- 10) 1. ... ♔d4 2. ♗xd4 ♗xf3
- 11) 1. ♗f5 ♗xf5 2. ♗xe4
- 12) 1. ... ♔c6 2. ♗xc6 axb5

33 Defend against threats: C

- 1) 1. ... ♗f8 (1. ... ♔g8 2. ♗xe7+ ♔xe7 3. ♔d6+) 2. 0-0-0 ♗c8 3. ♗g5 ♗c4 4. c3 ♗xd6 5. ♔xd6+ ♔e7 6. ♔xc4 ♗xc4
- 2) 1. ♗xf7+ (1. g3 ♗d7) 1. ... ♗xf7 2. ♗xc8+ ♗e8 3. ♗xe8+
- 3) 1. ... ♗e4 (1. ... ♗e8 2. ♗d8 ♗e4 is the same) 2. ♗d8+ ♗e8 3. ♗xb8 ♗xe7
- 4) 1. ♗h8+ (1. ♗xf3 gxf3 2. ♗h8+ ♔xh8 3. ♔d5+ ♗g7 4. ♔xf4 ♗f5) 1. ... ♔xh8 2. ♔e2+ ♔g8 3. ♔xf4
- 5) 1. ♗h6+ ♗xh6 2. ♗xd5
- 6) 1. c3 ♗xc3 2. ♗ac1 ♗b4 3. f5 e5 4. ♗g5+ ♔f8 5. f6 g6
- 7) 1. ... ♗h4 (1. ... ♗f5 2. ♔e3)
- 8) 1. ... d6 (1. ... ♔xd3 2. fxg7+ ♔xg7 3. ♗xh6+; 1. ... ♗g8 2. f7; 1. ... ♔f4 2. fxg7+)
- 9) 1. ♗xg6+ ♔f8 (1. ... fxg6 2. ♗xc7+) 2. fxg3
- 10) 1. ... ♗d5+ 2. e4 ♗c5
- 11) 1. ♔f7 ♗xe3 (1. ... ♔xf7 2. 0-0; 1. ... ♗xf7 2. ♗f1) 2. ♔xh8
- 12) 1. ... ♗xg2+ (1. ... ♗xg7 2. ♗f8+ ♔d7 3. ♗e8+ ♔d8 4. ♗c6#; 1. ... ♗xg6 2. ♗f8+ ♗xf8 3. ♗xg6) 2. ♔xg2 ♗xg7

34 Defend against a passed pawn: A

- 1) 1. ♗c1 b1♗ 2. ♗a3#
- 2) 1. ♗d3 a1♗ 2. ♔b3 ♗d4 (2. ... ♗a7 3. ♗c3+ ♔a1 4. ♗c1#) 3. ♗c3+ ♔a1 (3. ... ♗xd3 4. ♗xd3 ♔c1 5. ♗d4 ♔b1 6. ♗d1#) 4. ♗c1#
- 3) 1. ♗h1+ ♔xh1 (1. ... ♔g3 2. ♗h3+ ♔f2 3. ♗xa2) 2. g4+ ♔h2 3. ♗xa2

- 4) 1. ♖b4 ♖b2 2. ♜c8 a1♚ 3. ♜c2+ ♖b1 4. ♖b3
- 5) 1. ♙d3 g2 (1. ... ♜g2 2. ♙e4#; 1. ... ♖e3 2. ♙f1 ♖f3 3. ♜h3) 2. ♜h3#
- 6) 1. ♜h7+ (1. ♙xa2? stalemate) 1. ... ♜g8 2. ♜h1 a1♚ 3. ♙h7+
- 7) 1. ♙xa3 a1♚ (1. ... ♙xa3 2. ♜xa2 with a winning position) 2. ♙xb2
- 8) 1. ♙f1 e1♚ (1. ... exf1♚ 2. ♜xf1 ♖e3 3. ♖c2 f3 4. ♜e1+) 2. ♜d3#
- 9) 1. ♙c4 ♖a3 (1. ... g1♚ 2. ♜a6#) 2. ♜xh2 g1♚ 3. ♜a2#
- 10) 1. ♖d3 ♖xa1 2. ♖c2 b5 3. ♙e5#
- 11) 1. ♜h8 a1♚ 2. ♜a8 ♚xa8 3. ♙f3+
- 12) 1. ♙e2+ ♖xe2 2. ♜h4 a1♚ 3. ♜h2+ ♖f1 4. ♜h1+

35 Defend against a passed pawn: B

- 1) 1. ♙f1 e1♚ 2. ♜xa4+ bxa4 3. b4#
- 2) 1. ♜a7 b1♚ 2. ♙xd4#
- 3) 1. ♜h6+ ♖c5 (1. ... ♖e5 2. ♜e6+ ♖xe6 3. ♙xd5+ ♖xd5 4. c4+ ♖xc4 5. ♖c2; 1. ... ♖c7 2. ♜h7+ ♖c8 3. ♜b7 ♖xb7 4. ♙xd5+ ♖c7 5. ♙a2) 2. ♜c6+ ♖xc6 (2. ... ♖d4 3. c3+) 3. ♙xd5+ ♖xd5 4. c4+ ♖xc4 5. ♖c2
- 4) 1. ♙c3 d2 2. ♙a1 d1♚ 3. ♜c3#
- 5) 1. ♜e1 b2 (1. ... f6 2. ♜e7+ ♖g8 3. ♖g6 ♖f8 4. ♙d6) 2. ♜h1+ ♖g8 3. ♜h8+ ♖xh8 4. ♙e5+
- 6) 1. ♜e2 (1. ♜d2? h1♚+ 2. ♖g3 ♚h5) 1. ... h1♚+ 2. ♖g3 ♖f1 3. ♙a6 ♚g1+ 4. ♜g2+
- 7) 1. ♙d7! e1♚ (1. ... ♖xd7 2. ♜xe3) 2. ♙b5
- 8) 1. ♙e7 ♖c7 (1. ... ♖xa5 2. ♙b4+) 2. d6+ ♖c6 3. ♜c5+
- 9) 1. ♜g5+ ♖h7 (1. ... ♖h6 2. ♜g8 h1♚ 3. ♙g7+! ♖g5 4. ♙e5+ ♖h6 5. ♜h8+) 2. ♜g7+! ♖h6 3. ♖f7 h1♚ 4. ♙g5+
- 10) 1. ♙f7! (1. ♜xe2? stalemate) 1. ... a2 2. ♙h5 a1♚ 3. ♜e8#
- 11) 1. ♜c2+ ♖b5 2. ♜xb2 a1♚ 3. ♙c3+ ♖c5 4. ♜b5+
- 12) 1. ♙b7! a1♚ 2. ♜xa6+ ♚xa6 3. ♙xa6 ♖xa6 4. ♖c3 ♖a5 5. ♖c4

36 Defend against an attack on the king: A

- 1) 1. ... ♗e6
- 2) 1. ... ♚a5+ (1. ... ♚d6 2. ♜h3) 2. ♖f1 (2. ♖d1 ♚xa2) 2. ... ♚d2
- 3) 1. ... ♙f5 (1. ... ♗f6 2. ♗xf7 ; 1. ... h6 2. ♗xf7)
- 4) 1. ... ♖h8 (1. ... ♖h7 2. ♜d3 ♜xc3 3. ♚h4+ ♖g7 4. ♚g3+ ♖h7 5. ♜xc3) 2. ♜d3 f6
- 5) 1. ... ♙e2 (1. ... ♖h8 2. ♜g3) 2. ♜e1 ♙xf3 3. gxf3 ♚c2+ 4. ♖h1 ♚f2
- 6) 1. ... h6 (1. ... ♖h8 2. ♙xg7+ ♖xg7 3. ♚g5+ ♖h8 4. ♚f6+ ♖g8 5. ♜e3 ; 1. ... gxf6 2. exf6 ♖h8 3. ♜xe8) 2. ♜e3 ♖h7 3. ♚d3+ g6
- 7) 1. ... f5 (1. ... g6 2. ♙xg6 hxg6 3. ♚xg6+ ♖h8 4. ♜f3 ♜f7 5. ♜h3+)
- 8) 1. ... ♙xg3 (1. ... ♜e8 2. ♗h5 ♙f8 3. ♚g5+ ♖h8 4. ♗xf6) 2. ♚g5+ ♖h8 3. ♚h6+
- 9) 1. ... ♗d7 (1. ... ♗c6 2. ♚h4) 2. e5 ♙xe5 3. ♗e4 d5
- 10) 1. f3
- 11) 1. ... ♙h7 (1. ... ♚f8 2. ♚h8+ ♖xh8 3. ♙xf6++ ♖g8 4. ♜h8#) 2. ♜g3+ ♙g6
- 12) 1. ... ♚d8

37 Defend against an attack on the king: B

- 1) 1. ... ♚d4+ (1. ... ♙h4 2. ♚xe5 ; 1. ... ♙xg7 2. f6) 2. ♖h1 ♙h4
- 2) 1. ... ♙e4 (1. ... ♖g8 2. ♙xh6 ; 1. ... ♜h8 2. ♜xh6+ (2. ♚xf7 ♙xc1=)
- 3) 1. ... ♗b3+ 2. ♖c2 ♙f5+
- 4) 1. ... ♗d7 (1. ... ♖h8 2. ♜xe4 dxe4 3. ♚h6 ♜g8 4. ♙xf7) 2. ♚h6 ♗xf6
- 5) 1. ... ♚e7 (1. ... ♚c6 2. ♜g3 g6 3. ♚h6; 1. ... ♚g5 2. ♗xg7; 1. ... ♚h6 2. ♗xg7) 2. ♜g3 g6 3. ♚h6 f5
- 6) 1. f4 (1. g3 ♚xh2+ 2. ♖xh2 ♜h4+ ; 1. h3 ♜g4)
- 7) 1. ... ♚xd2+
- 8) Drawing
- 9) Drawing
- 10) 1. ... ♜d7 (1. ... ♜fe8 2. ♜d3) 2. ♚xf6+ ♖g8 3. ♚g5+

- 11) 1. ... ♖e6 (1. ... ♗e6 2. ♗f3 c6 3. ♗h3 ♕f8 4. ♗h8+ ♕e7 5. ♗xg7 ♗g8; 1. ... ♗xe5 2. dxe5 ♗e7 3. exf6 ♗e3+ 4. ♕h1) 2. ♗f3 ♗d7 3. ♗g3 ♖f5
 12) 1. ... ♗h8 (1. ... ♕f6 2. exf6 ♗xf6 3. ♖g5+; 1. ... f6 2. ♖xf8+ ♕g8 3. ♖d6) 2. ♗f1 ♕xe5

38 Defend against a passed pawn: C

- 1) 1. ♗e8+ ♗xe8 2. ♕xf7+ ♕c8 3. ♕d6+ ♕d8
 2) 1. ... ♕h2+ 2. ♕xe3 ♕f1+ 3. ♕f3 ♕h2+
 3) 1. ♗d7+ ♖xd7 (1. ... ♕h6 2. ♗d6+ ♕h5 3. ♗g5+ ♕h4 4. ♗h6+) 2. ♕f6+
 4) 1. ♗b2 a1♗ 2. ♕b6+ ♕a3 3. ♕c4+ ♕a4 4. ♕b6+
 5) 1. ♗xg2 h1♗ 2. ♗e2+ ♕d1 3. ♕c3+
 6) 1. ♗b3! a1♗ 2. ♕c5+ ♕a5 3. ♕b7+ ♕a4 4. ♕c5+
 7) 1. ♗h6+ ♕xh6 2. g8♕+ ♕h5 3. ♕f6+ ♕h6 4. ♕g8+
 8) 1. ♗d6 b1♗ 2. ♕f5+ ♕e8 3. ♕g7+ ♕e7 4. ♕f5+
 9) 1. ♕d8+ ♕b8 (1. ... ♕a8? 2. ♕c6) 2. ♕c6+ ♕c8 3. ♕a7+ ♕d8 4. ♕c6+
 10) 1. ♗xd5! (1. ♕d4+? ♕d6 2. ♗c6+ ♕d7 3. ♗e6 a1♗) 1. ... a1♗ 2. ♕f4+ ♕f6 3. ♕h5+ ♕g6 4. ♕f4+ ♕f6 5. ♕h5+
 11) 1. ♕d8+ ♕d6 2. ♗f7 h1♗ 3. ♕b7+ ♕e6 4. ♕d8+ ♕d6 5. ♕b7+
 12) 1. ♕a5+ (1. ♗e5? ♕b4; 1. ♗xd3? ♕xd3 2. ♕c5+ ♕c4) 1. ... ♕d4 2. ♗e5! d1♗ 3. ♕c6+ ♕c4 4. ♕a5+ ♕b4 5. ♕c6+ ♕c4 (5. ... ♕a4? 6. ♗a5#) 6. ♕a5+

39 Defending: Getting out or check: A

- 1) 1. ... ♗e6 (1. ... ♕h7 2. ♗h5+ ♕g8 3. ♗xe8+ ♕h7 4. ♗h5+ ♕g8 5. ♗d8#)
 2) 1. ... ♖d7 2. ♗xc5 (2. ♗b4 e5 3. 0-0) 2. ... ♗c8
 3) 1. e3 (1. ♕h1 ♕xg3+ 2. hxg3 ♗h5+) 1. ... ♖xe3+ 2. ♕h1
 4) 1. ... ♗d5 2. ♗xd5+ ♕h8
 5) 1. ♖c2! (1. ♗c2? ♗xa4) 1. ... ♖xc7+ 2. ♗g3#
 6) 1. c5 ♗xc5+ 2. ♖d4 ♗c7 3. fxg6+
 7) 1. ♗e1 ♗xe1+ 2. ♖f1
 8) 1. ... ♕f8 (1. ... ♕e7 2. ♕f5+ exf5 3. ♗he1)
 9) 1. ♕f7 ♗xf7+ 2. ♕g2
 10) 1. ... ♗f7 (1. ... ♕f8 2. ♗f4+) 2. ♖xf7+ ♕f8
 11) 1. ♗xd4 ♕xd4 2. ♕f6+
 12) 1. ♗e3 ♗xc4 2. ♗f4

40 Defending: Getting out or check: B

- 1) 1. ♖d4! (1. ♕h1 ♖xf8) 1. ... ♖xd4+ 2. ♕h1 dxc2 3. ♗h8+
 2) 1. ... ♕xg6 (1. ... ♕h8? 2. ♗f7 ♗e3+ 3. ♕h2 ♖g7 4. ♗xg7 ♕xg7 5. ♗f7+ ♕h8 6. ♗h7#) 2. ♖e4+ ♕g7 3. ♗f4 ♖e5
 3) 1. ... ♖c5! 2. ♗xd3 (2. ♗xc5+ ♕d7 3. ♖d4 ♗c8 4. ♗d6+ ♕e8; 2. ♖d4! ♗d8 3. ♗xc5+ ♕d7) 2. ... ♗d8
 4) 1. ♖c5
 5) 1. ♗f2 ♗xc4 2. ♕d5
 6) 1. ... ♗e8! (1. ... ♕f8? 2. ♗xf8+! ♕xf8 3. ♗h8#) 2. ♗xe8+ ♕f8 3. ♗e3 ♗e4
 7) 1. c3 ♖xa5 2. ♖g5
 8) 1. ♗c1 (1. ♗e1 ♗xe1+ 2. ♕f2 ♗e2+ 3. ♕g1 ♗e1+) 1. ... ♗xc1+ 2. ♕f2
 9) Drawing
 10) 1. ♗d2 ♗xa4 2. b3
 11) 1. ♖e3 (1. ♗f2 ♗g4+ 2. ♕f1 ♗d1#) 1. ... ♗xe3+ 2. ♗f2
 12) 1. ... ♕d7 2. ♗xe4 ♕c5 3. ♗e3 cxb2

41 The eternal pin: A

- 1) 1. c8♗+ ♕xc8 2. ♖f5 ♕d7 3. ♖g4 (Zachodjakin 1932)
 2) 1. ♖c5

- 3) 1. ♖f3 ♖f7 2. ♗f2 (on the way to g4)
- 4) 1. g4 f5 2. g5
- 5) 1. ... e5 (1. ... ♗g7 2. e5 dxe5 3. ♗c5) 2. ♖b4 2. ... ♗g7 (on the way to c6)
- 6) 1. ... ♖e4+ 2. ♖xe4 ♗xe4+ 3. ♖f3 h5 4. h3 f5 5. g4 fxg4 6. hxg4 hxg4 (*Rybak-Bezdan, CSR 1986*)
- 7) 1. ♗g4 ♗e8 2. ♗h5+ ♗e7 3. ♖d2
- 8) 1. a4 a6 2. b4 (or a bishop move along the long diagonal. The move ... b5 is always answered by a5.)
2. ... b5 3. a5
- 9) 1. ♖e5 ♖e7 2. g4 h6 3. h4
- 10) 1. ... c4 2. h7 (2. ♖c8+ ♗h7 3. ♖g4 ♖f5) 2. ... ♖f5
- 11) 1. ♖a4 (Black can no longer lift the pin on the a-file.)
- 12) 1. ... ♖xd3 (1. ... b5 2. axb5 cxb5 3. ♖e1) 2. ♖xd3 ♖d8 3. ♖d1 b5

42 The eternal pin: B

- 1) 1. ... g4 2. hxg4 g5
- 2) 1. ... c3
- 3) 1. ... ♗e5 2. ♖e2+ ♗f4 3. ♖f2 ♖c1
- 4) 1. ... b6 2. ♖e2 f5 3. gxf6ep ♗f7
- 5) 1. ... ♖d1 2. c4 b5 3. c5 ♗d7 4. ♗g3 ♗c6 5. ♗g2 ♗d5
- 6) 1. ... ♖xd2 2. ♖xd2 ♖d8 3. ♖d1 b5 (otherwise White plays c4, c3 en ♗c2) 4. c4 b4
- 7) 1. ♖a5
- 8) 1. ♗b1 (1. ♖a3 ♗c8; 1. b4 ♗b6 2. cxb6 ♖xa2)
- 9) 1. b4 (prevents ♖c5) 1. ... ♗g7 2. ♖e3 (2. c3? ♖d3+) 2. ... ♗f8 3. c3
- 10) 1. c4 dxc3 2. d4 a5 3. ♗c2 a4 4. ♗g2 a3 5. ♗b3
- 11) 1. f4 gxf4 2. h4
- 12) 1. ... c4 2. ♖f2 (2. dxc4 ♗xe4 3. ♗d2 ♖xf3) 2. ... c3 3. ♖f1 ♖f4 4. ♖f2 ♗d6 5. ♖f1 ♗c5 6. ♖f2
♗b4 7. ♖f1 ♗a3 8. e5 ♗b2 9. e6 ♖f6

43 Defend against the eternal pin: A

- 1) 1. ... ♖h8+ 2. ♗g4 ♖h7 3. ♖xc7 ♖xc7 4. d4 ♗c8 5. ♗xc7 ♗xc7 6. ♗g5 ♗d6 7. ♗xg6 ♗e6
- 2) 1. c5+ ♗xc5 2. ♗d2
- 3) 1. ... h5 2. ♗f5 g6 3. ♗xe6+ ♖xe6
- 4) Drawing
- 5) 1. ... c4 2. bxc4 a4
- 6) 1. ... g3 2. ♗xg3 ♖g8 3. ♖xd6 ♖xg3+ 4. fxg3 ♗xd6
- 7) 1. b3 (1. ♖d2 a4) 1. ... ♗f7 (1. ... a4 2. b4 a5 3. c5) 2. a3 ♖d7 3. b4 axb4 4. axb4
- 8) 1. h4 h6 2. hxg5 hxg5 3. h4
- 9) 1. ... g5 (1. ... h5 2. g4 hxg4 3. ♗g3) 2. h4 ♗g6
- 10) 1. ... b6 2. b3 d5
- 11) 1. g4 (1. f4 g4 2. f5 ♗b7 3. a3 ♗c7 4. a4 ♗d6 5. ♖f4 ♗c5 6. ♖c4+ ♗d5 7. ♖f4 ♖c1 8. ♖f2 ♗d4
9. ♖f4+ ♗c5) 1. ... ♖a1 2. f4 ♗b7 3. fxg5 fxg5 4. ♖f3 ♗xg4 5. ♖f7+ ♗b8 6. ♗f2 ♖xa2+ 7. ♗g3
- 12) 1. ... c5 2. b5 a5 3. ♖d3 a4 4. ♗e2 a3

44 The eternal pin: C

- 1) 1. ♖g2+ (1. ♖df2 ♖e8+) 1. ... ♗h6 2. ♖f6+ (2. ♖h2+ ♗g7 3. ♖g2+ ♗h6 4. ♖f6+ is a loss of time)
2. ... ♗h7 3. ♗f2 (3. ♗f4 ♗d5) (*Rinck 1923*)
- 2) 1. a3 b5 2. ♗a2 ♖8d7 3. f3 exf3 4. ♖xd5
- 3) 1. d6 cxd6 2. ♗d5 ♖h8 3. ♗g2 ♖hf8 4. ♖e6+
- 4) 1. ... ♗xd4 2. cxd4 b5
- 5) 1. ... ♖e4+ 2. ♖xe4 ♗xe4+ 3. ♖f3 h5 (3. ... g5 4. g4) 4. h3 f5 5. g4 fxg4 6. hxg4 hxg4 7. ♗g3 gxf3
8. ♗f4 ♗a8
- 6) 1. ... h5 (1. ... f5? 2. ♗g3 f4+ 3. ♖xf4 gxf4+ 4. ♗xf4) 2. h3 (2. ♗g3 h4+) 2. ... h4
- 7) 1. ... ♖xf2+ 2. ♖xf2 ♖xf2+ 3. ♗xf2 ♗b6 4. ♗e3 f5
- 8) 1. ... ♗c3 2. ♗xc3 ♗f6 3. ♗b2 a5 4. b4 a4

- 9) 1. b4 c4+ 2. ♖e3 f4+ 3. gxf4+ gxf4+ 4. ♖d2
- 10) 1. ♖b4! ♜d5 2. ♖c4 ♜a5 3. ♖b4 ♜e5 4. d4 ♜d5 5. ♖c4 ♜xd4+ 6. ♖c5! ♜f4 7. ♖d5 ♜f3 8. ♖g4 ♜f4 9. ♖h3 ½-½ (*Bazlov 2003*)
- 11) 1. a4 (1. b5? axb5 2. cxb5 d5; 1. a3? b5) 1. ... b6 2. b5 a5 3. ♜e3 ♜8e7 4. ♖b2 g5 5. ♖c3 ♜e8 6. ♖d2 ♜8e7 7. ♖e2 ♜e8 8. ♖f1 ♜8e7 9. ♖g1 ♜e8 10. ♖h2 ♜8e7 11. ♖h3 ♜e8 12. ♖f5 ♜8e7 13. ♖g4
- 12) 1. b4 (1. h4 gxh3 2. g4 b4 3. ♖h2 c4 4. ♖g3 (4. ♖d2 c3 5. bxc3 bxc3 6. ♖xc3 ♖f3+ 7. ♖xh3 d4) 4. ... c3 5. bxc3 bxc3 6. b4 d4 7. b5 d3 8. b6 d2) 1. ... c4 (1. ... cxb4 2. h4 gxh3 3. g4) 2. h4 gxh3 3. g4

45 Endgame: ♖ - ♜: A

- 1) 1. ♖c1 ♖c2 2. ♖b5 c3 3. ♖c4
- 2) 1. ♖d7+ (1. ♖c7 ♖g3 2. ♖d6 h5 3. ♖e5 h4 4. ♖f5 h3) 1. ... ♖g3 2. ♖h3
- 3) 1. ♖h6 (1. ♖xf5+ ♖f3) 1. ... ♖f3 2. ♖g5 ♖xf2 3. ♖f4
- 4) 1. ♖c3 ♖e4 (1. ... e5 2. ♖c5 ♖e4 3. ♖d4) 2. ♖d4 e5 3. ♖c5 exd4 4. exd4 (*Prokes 1953*)
- 5) 1. ♖d5! exd5 2. ♖b7 ♖f4 3. ♖c6 ♖e4 4. ♖c5 (*Fritz 1955*)
- 6) 1. ♖g6! (1. ♖e6 h5) 1. ... d3 2. ♖f2 (*Maksimovskikh 1977*)
- 7) 1. ♖c6 (1. ♖a6? ♖b8) 1. ... a5 2. ♖e2 (*Kitsigin 1978*)
- 8) 1. ♖f4 (1. ♖xf3? g3!) 1. ... ♖h3 2. ♖xf3 (*Moravec 1927*)
- 9) 1. ♖g3 (1. ♖g7? ♖c6 2. ♖a7 b5 3. cxb6ep ♖b7=; 1. ♖d6? b6; 1. ♖a7? b5 2. cxb6ep ♖c8=) 1. ... ♖c6 2. ♖f2
- 10) 1. f4 (1. ♖e5? ♖xf2 2. ♖xa4 b2 3. ♖xb2 g3 4. h4 g2 5. ♖d4+ ♖f3 6. h5 ♖e4=) 1. ... gxf3 2. h4 (*Walkewitz 1980*)
- 11) 1. h6 ♖f5 (1. ... f3 2. ♖d4! ♖xd4 3. h7 f2 4. h8♞+ ♖e3 5. ♞h1 ♖e2 6. ♞g2 ♖e1 7. ♖c2! b3+ 8. ♖c3 b2 9. ♞e4+ ♖d1 10. ♞c2+ ♖e1 11. ♞xb2 ♖f1 12. ♖d2 ♖g2 13. ♞g7+) 2. ♖e5! ♖g6 (2. ... f3 3. h7 f2 4. h8♞ f1♞ 5. ♞f6+) 3. ♖xf4 (*Lewitt 1932*)
- 12) 1. ♖f5+ ♖f6 2. ♖d5

46 Endgame: ♖ - ♜: B

- 1) 1. ♖g1 (1. ♖b8 ♖b3 2. c5 ♖c4 3. c6 ♖d5 4. c7 h2 5. c8♞ h1♞+) 1. ... ♖b3 2. c5
- 2) 1. ♖d7 b6 2. ♖c8#
- 3) 1. ♖e4 ♖f6 (1. ... c1♞ 2. ♖e7#) 2. ♖f4
- 4) 1. ♖f4 a3 2. ♖c1 ♖xc1 3. ♖b3
- 5) 1. ♖f1+ (1. h8♞ b1♞) 1. ... ♖d2 2. ♖d3 ♖xd3 3. h8♞
- 6) 1. ♖d5 b1♞ 2. c4+
- 7) 1. ... b5 (1. ... h4 2. d7 ♖e7 3. g7)
- 8) 1. ♖xc6 d5 2. ♖b7! h1♞ (2. ... d4 3. cxd4 ♖xb4 4. ♖g2 ♖c4 5. d5) 3. ♖a6#
- 9) 1. ♖f6 c2 2. ♖g5 c1♞ 3. g4+ fxg3ep 4. ♖xc1 g2 5. ♖e3
- 10) 1. c6 ♖b6 2. c7 h2 3. c8♞+ ♖c6 4. ♖xh2
- 11) 1. ♖c7+ (1. f8♞ b1♞=) 1. ... ♖c4 2. ♖b5+ ♖c3 (2. ... ♖xb5 3. f8♞ b1♞ 4. ♞b8+) 3. ♖d3 ♖xd3 4. f8♞ b1♞ 5. ♞f5+
- 12) 1. ♖f3 (1. ♖f1 e3+ 2. ♖d3 f4 3. ♖e2! =) 1. ... e3+ (1. ... exf3 2. g6 ♖g2 3. g7 f2 4. g8♞+ ♖f3 5. ♞c4 ♖g2 6. ♞c6+ ♖g1 7. ♞g6+) 2. ♖d1

47 Endgame: ♖ - ♜: C

- 1) 1. ♖h3 (1. ♖g4? ♖h2 2. ♖d5 h3) 1. ... ♖h2 2. ♖g4 g2 3. ♖xg2 ♖xg2 4. ♖xh4
- 2) 1. ♖g4+! ♖xg4 2. ♖xe2 ♖g3 3. ♖f1 ♖f3 stalemate
- 3) 1. ♖a1! (1. ♖b2? a1♞+ 2. ♖xa1 ♖c2) 1. ... ♖c2 2. ♖c3 ♖xc3 stalemate
- 4) 1. ♖e1! ♖d3 2. ♖xd2 exd2 stalemate
- 5) 1. ♖b2 ♖c4 2. ♖c6 ♖d3 3. ♖b5 ♖d2 4. ♖c4
- 6) 1. ♖h2 (1. ♖f6 ♖f3 2. ♖h2 ♖f2 3. ♖g5 g1♞+) 1. ... ♖e3 2. ♖f5 ♖f3 3. ♖g5 ♖f2 4. ♖g4
- 7) 1. ... ♖e2 2. ♖c6 ♖xb5+ 3. ♖xb5 ♖d7
- 8) 1. ... ♖d4+ (1. ... ♖h5 2. ♖g7) 2. ♖e7 ♖h5 3. f8♞ ♖c5+ 4. ♖f7 ♖xf8
- 9) 1. ♖b5 (1. ♖e2? d4 2. ♖d1 cxd1♞+ 3. ♖xd1 ♖d3) 1. ... d4 2. ♖a4 d3 3. ♖xc2 dxc2 stalemate
- 10) 1. ... ♖f8+ 2. g7 (2. ♖h7 ♖f6 3. h5 ♖g5) 2. ... ♖f7

- 11) 1. ♖a1! (1. ♗d5? ♗d3) 1. ... c3 (1. ... ♗b1 2. ♗d4) 2. ♗d4 ♗b3! 3. ♗d3 c2 4. ♗d2 ♗a2 5. ♗xc2 b3+ 6. ♗c3
- 12) 1. ... ♗f4 2. ♗f6 ♖e5+ 3. ♗e7 (3. ♗e6 ♖g7 4. g6 ♗g5 5. ♗e7 ♗xg6) 3. ... ♖g7

48 Endgame: ♖ - ♜: D

- 1) 1. ♖f1 ♗b4 (1. ... a2 2. ♗c2+) 2. ♗c2
- 2) 1. ♖b4! (1. ♖a5? a2 2. ♖d8 ♗e5; 1. ♗e2? a2 2. ♖h4 ♗e5) 1. ... a2 2. ♖f8
- 3) Drawing
- 4) 1. ♗d3 (1. ♖d3 g3 2. ♖e4 g2) 1. ... g3 (1. ... ♗f3 2. ♗xc3 g3 3. ♗d4) 2. ♗e2
- 5) 1. ♖d4+ ♗xd4 2. ♗g2 ♗e3 3. ♗f1 h3 stalemate
- 6) 1. ♗b3 ♗a1 2. ♗a3 b1♙ 3. ♖e5+ ♙b2+ 4. ♖xb2+ ♗b1 5. ♖e5
- 7) 1. ♗d5 (1. ♗c5 ♗e5) 1. ... b3 2. ♗d4 b2 3. ♗e3 ♗e5 4. ♗f3 h3 5. ♖b1
- 8) 1. ♖c4 ♗b1 (1. ... ♗d1 2. ♖b3) 2. ♖a2+
- 9) 1. ♖b1 (1. ♗d3 a5) 1. ... a5 (1. ... ♗b2 2. ♗d3) 2. ♗d3 ♗b2 3. ♖c2
- 10) 1. ♖a1! (1. ♖d4 ♗d3; 1. ♖f6 ♗d3) 1. ... ♗b1 2. ♖d4 ♗c2 3. ♗e5
- 11) 1. ♗b3 a4+ (1. ... c2 2. ♖e4+=) 2. ♗a2 (2. ♗a3 ♗e3) 2. ... c2 3. ♖e4+ ♗xe4 4. ♗b2 ♗d3 5. ♗c1
- 12) 1. ♖a6! (1. ♖g2? ♗c4 2. ♗b6 ♗d3 – 2. ... h4? 3. ♗c6 ♗d3 4. ♗d5 ♗e2 5. ♗e4 f1♙ 6. ♖xf1+ ♗xf1 7. ♗f3 – 3. ♗c5 ♗e2 4. ♗d4 f1♙ 5. ♖xf1+ ♗xf1 6. ♗e3 ♗g2!) 1. ... h4 2. ♖f1 ♗d4 3. ♗b4

49 Endgame: ♖ - ♜: E

- 1) 1. g4! ♗g2 2. g5! hxg5 (2. ... ♗xg1 3. g6) 3. ♗g4 ♗xg1 4. ♗xh3 ½-½ (Katsnelson, Pochtarev 1996)
- 2) 1. ♗c6 h3 2. ♖b8 ♗xb8 3. ♗d7 h2 4. c6 h1♙ 5. c7+ ♗a7 6. c8♙ ½-½ (Gorkushin 1971)
- 3) 1. ♖e2+ b5 2. ♖g4 ♗b7 3. ♖f3+ ♗a6 4. ♖xg2 ½-½
- 4) 1. ♖e6 f1♙ 2. ♖c4+ ♗xc4 stalemate ½-½
- 5) 1. g4 c2 2. ♖e7 c1♙ 3. ♖xg5+ ♗d1 4. ♖xc1 ♗xc1 5. gxf5 (Prokes 1947)
- 6) 1. ♗b5 (1. ♗b4? ♗d4 2. ♗b3 ♗e3 3. ♗c2 f2 4. ♖xf2+ ♗xf2 5. ♗d3 ♗g2 6. ♗e4 ♗xh2) 1. ... ♗d4 2. ♗c6 ♗e3 3. ♗d5 ♗e2 4. ♖g3 f2 5. ♖xf2 ♗xf2 6. ♗e4 ½-½
- 7) 1. c4 (1. ♗a4? c6 2. ♗b4 (2. c4 c5 3. ♗b5 ♗xb1) 2. ... c5+ 3. ♗a4 c4 4. ♗b4 ♗xb1 5. ♗xa3 ♗c2 6. ♗a2 (6. ♗b4 ♗d3) 6. ... ♗xc3 7. ♗b1 ♗d2) 1. ... c5+ (1. ... c6 2. c5 ♗xb1 3. ♗xa3; 1. ... ♗xb1 2. ♗xa3 ♗c2 3. ♗b4) 2. ♗a4 ♗xb1 3. ♗xa3 (Cuppini 1996) ♗c2 4. ♗a2 (4. ♗a4? ♗c3 5. ♗b5 ♗d4) 4. ... ♗c3 5. ♗b1 ♗xc4 6. ♗c2
- 8) 1. ♖h6 (1. ♖h8? ♗e6) 1. ... a2 2. e6+ ♗f6 3. e7 ♗xe7 4. ♖g7 ½-½
- 9) 4. ♖a1! ♗xa1 5. ♗c1 b4 6. c4! (6. c3? c4!) 6. ... bxc3 7. ♗c2 (Sizonenko, Skrinnik 2002)
- 10) 1. ♗e7 d5 2. ♗d6 d4 3. ♗c5 d3 4. ♗b4 ♗b7 5. ♗c3 ½-½ (Bernhardt 1948)
- 11) 1. ♖f4+ ♗d3 2. ♗a3 (2. ♗a2 ♗c2; 2. ♖e5 c2 3. ♗b2 ♗d2 4. ♖f4+ ♗d1) 2. ... ♗c2 3. ♗b4 ♗b2 ♖e5 ½-½
- 12) 1. ♖a5 (1. ♖c7 f3 2. ♗e3 ♗g2) 1. ... ♗f2 (1. ... f3 2. ♗e3 f2 3. ♗f3!; 1. ... ♗g2 2. ♗e1) 2. ♖b6+! (naar Kubbel 1937)

50 Endgame: ♜ - ♖: A

- 1) 1. c4 bxc3 2. ♗c2
- 2) 1. ♗b6! (1. ♗c6? ♖c2!) 1. ... ♗e6 2. ♗c7! (Aliev, 2003)
- 3) 1. ♗d8 ♗g8 2. ♗e8 ♗h8 3. ♗f7
- 4) 1. ♗f8 f5 2. g5 ♖g8 3. ♗xg8
- 5) 1. ♗b5 (1. ♗a6? d5 ; 2. c4? ♗b7) 1. ... ♖b8 d5 2. ♗a6 (2. ♗c6? d5) 2. ... ♖a7 3. c4 (3. bxa7)
- 6) 1. ♗e7 (1. ♗c7 ♗a7) 1. ... ♖b6 2. ♗xf6 ♖d8+ (2. ... a5 3. ♗e6) 3. ♗e6 (3. ♗f7? ♗b7 4. f6 ♗c6 5. ♗e6 ♖xf6) 3. ... a5 4. f6
- 7) 1. a6 (1. g6+ ♖xg6 2. a6 ♖e8 3. ♗d6 ♖h5) 1. ... ♖h5 (1. ... ♖e8 2. g6+ ♗g7 3. ♗d5 ♖d7 4. a7 ♖g4 5. ♗e4) 2. g6+ (2. ♗e4? ♖e2 3. a7 ♖f1) 2. ... ♗g7 3. ♗f4 (3. ♗e4? ♖e2)
- 8) 1. ♗d5 (1. g5? hxg5 2. h6 ♗c6 3. ♗e5 ♗c5 4. h7 ♗c4) 1. ... ♖b8 2. g5 ♖f4 3. g6 (Chapais, 2012)
- 9) 1. ♗b4 (1. ♗b5? ♗b7 2. ♗a5 ♖a7) 1. ... ♗b7 2. ♗b5 ♗a8 (2. ... ♗c8 3. ♗a6) 3. ♗c6 (3. ♗a6? ♖c7 4. bxc7) (Radchenko 1968)

- 10) 1. f5 ♖c5 (2. ... exf5 3. h6) 3. h6 ♖f8 4. h7 ♖g7 5. fxe6 (*Haupt 1949*)
- 11) 1. ♖g8 (1. ♖e8 ♖g6) 1. ... ♖h7+ (1. ... ♖e6 2. h7 ♖xf7+ 3. ♖f8) 2. ♖h8! (2. ♖f8? ♖g6! 3. h7 ♖xh7 4. ♖e8 ♖g6; ♖xh7? ♖xf7 ♖h8 5. ♖f8 h7 ♖f7) 2. ... ♖xf7 (2. ... ♖e7 3. ♖g7!) 3. ♖xh7 ♖f8 4. ♖g6 ♖g8 5. ♖g5 ♖h7 6. ♖h5 ♖g8 7. ♖g4 ♖h7 8. ♖xg3 (*Rossi, 1967*)
- 12) 1. h5 fxg5 (1. ... ♖e5 2. h6 fxg5 3. h7 g6 4. ♖e6) 2. f6 gxf6 3. h6 ♖e5 (3. ... f5 4. ♖e6) 4. ♖e6 ♖a1 5. ♖f5

51 Zugzwang: A

- 1) Drawing
- 2) Drawing
- 3) 1. ♖a6 ♖xa6 2. ♖e4
- 4) 1. ♖b2
- 5) 1. ♖g1
- 6) 1. ♖g3
- 7) 1. ♖c2
- 8) 1. d3 ♖bd5 (1. ... ♖c8 2. ♖xc8#; 1. ... c5 2. ♖b5#; 1. ... e5 2. ♖f5#; 1. ... ♖fd5 2. ♖e8#; 1. ... ♖e8 2. ♖xe8#) 2. ♖c8#
- 9) 1. ♖b8 ♖c3 (1. ... ♖b6 2. ♖xb6#; 1. ... ♖xb5 2. ♖a8#) 2. ♖b6#
- 10) 1. ♖d2
- 11) 1. ♖h5
- 12) 1. ♖d7 ♖e2 2. ♖b1#

52 Zugzwang: B

- 1) 1. ♖f6 ♖g4 (1. ... ♖e2 2. ♖g3+; 1. ... ♖c2 2. ♖f3#) 2. ♖e8#
- 2) 1. ♖b4
- 3) 1. ♖e2 ♖a1 2. ♖b1+
- 4) 1. ♖g7 ♖e7 (1. ... ♖g5 2. ♖e6+) 2. ♖f5+
- 5) 1. ♖a8 c5 (1. ... ♖d7 2. ♖b6+; 1. ... ♖b5 2. ♖d6+; 1. ... ♖g6 2. ♖xc6#) 2. ♖e4 ♖d7 (2. ... ♖b5 3. ♖c2#; 2. ... ♖b5) 3. ♖d6+ (2. ... ♖h5 3. ♖c6#) 3. ♖b6+
- 6) 1. ♖d8
- 7) 1. ♖e3! ♖xe3 2. ♖g4+ ♖g5 3. ♖xe3
- 8) 1. ♖a3 ♖xa3 (1. ... ♖b3 2. b5+) 2. b5+ ♖xb5 3. ♖xa3 ♖c4 4. ♖b2
- 9) 1. ♖b6
- 10) 1. ♖h5
- 11) 1. ♖a7
- 12) 1. ♖e8! (1. ♖c7? ♖c4+ 2. ♖b6 ♖a6+ 3. ♖xa6 stalemate)

53 Zugzwang: C

- 1) 1. ♖d5! ♖e8 (1. ... ♖g8 2. ♖xg8 ♖xd5 3. ♖f7 ♖e5 4. g5 ♖f5 5. g6; 1. ... ♖xd5 2. ♖xf7) 2. ♖c7+ ♖e5 3. ♖xe8 ♖f4 4. ♖f6
- 2) 1. ♖h7+ ♖e8 2. ♖c7
- 3) 1. ♖g2 (1. ♖f7+? ♖xh4 2. ♖f5+ ♖g5 3. ♖xe7 ♖f6=; 1. ♖f4 ♖d6+ (or 1. ... ♖xh4 2. ♖f7+ ♖h6 3. ♖f5+ ♖h7 4. ♖xh4) 2. ♖e4 ♖g3 3. ♖g2 ♖xh4 4. ♖e2+ ♖g5 5. ♖f3 ♖h5 6. ♖f4+ is a more complicated win.) 1. ... ♖xh4 2. ♖f7+ ♖g5 3. ♖e8
- 4) 1. ♖b2! ♖b8 2. ♖xd7 ♖xg2+ 3. ♖c3 ♖g3+ 4. ♖c4
- 5) 1. b8♖+ (1. b5 ♖b8 2. ♖g2 e2) 1. ... ♖xb8 2. b5
- 6) 1. ♖f3+ ♖f4 2. ♖f2 (2. ♖g2? ♖g3) 2. ... ♖g3+ 3. ♖g2
- 7) 1. ♖e7 e4 (1. ... d3 2. ♖xd3+ ♖e6 3. ♖d6+; 1. ... ♖e6 2. ♖b3+) 2. ♖c5+ ♖e6 3. ♖d6+
- 8) 1. ♖d7 ♖b4 2. ♖d4+
- 9) 1. ♖e3 ♖d8 (1. ... ♖b7 2. ♖g8+ ♖d7 3. ♖xe7+ ♖xe7 4. ♖g7+; 1. ... ♖d7 2. ♖g8#; 1. ... ♖d8 2. ♖h8+ ♖d7 3. ♖d6+) 2. ♖f8+ ♖d7 3. ♖xe7+
- 10) 1. ♖d2 ♖a4 (1. ... ♖a1+ 2. ♖b3+; 1. ... ♖a4 2. ♖b2+) 2. ♖c2+
- 11) 1. ♖b4 a5 2. ♖b5 (2. ♖b1 ♖c5+) 2. ... ♖e4 (2. ... ♖e7 3. ♖b8#) 3. ♖d5+

12) 1. ♖h6! ♜xc7 (1. ... ♞xc7 2. ♜f8+; 1. ... ♜a8 2. ♜f8+) 2. ♜f8#

54 Zugzwang: D

- 1) 1. ♙c3+ ♞xc3 2. ♜d4 ♞c4 3. ♜b3#
- 2) 1. ♞f2 ♜a3 2. ♞f1+ ♖b2 3. ♞b1#
- 3) 1. ♜f5+ ♖g8 2. ♖g4 ♜f8 3. ♜xf6#
- 4) 1. ♞f4 ♙c6 (1. ... ♞c6 2. ♜b5#; 1. ... ♞c5 2. ♜e4+) 2. ♞c4#
- 5) 1. ♞c8 ♜c7 2. ♙c6
- 6) 1. ♖g2 h4 2. ♖g1
- 7) 1. ♙c6+ ♖f8! 2. ♞a8+ ♖g7 3. ♙e4
- 8) 1. ♖e3 (1. ♙d6 ♞d8 2. ♖e5 ♙e8 (2. ... ♙xh5) ; 1. ♖e4 ♖xh5 2. ♙g7 ♙g6+) 1. ... ♖xh5 2. ♙g7
- 9) 1. ♞h8+ ♖g4 2. ♞h7 g6 3. ♞h8 g5 4. ♞h7
- 10) 1. ♞xc2+ ♙c6 (1. ... ♖b8 3. ♙c7+) 2. ♞d2 ♙d7 3. ♖b2!
- 11) 1. ♖f3! (1. ♖xf4? ♖h6) 1. ... ♖h6 2. ♖xf4 ½-½
- 12) 1. ♜f3+ ♖h1 2. ♙f1 g5 3. f5 ♜xf5 4. ♙g2#

55 Zugzwang / Mate in two: A

- 1) Drawing
- 2) 1. ♞e5 ♞a8 (1. ... ♙xh4 2. ♞xe8#; 1. ... ♙xd6 2. ♞f5#) 2. ♙xe7#
- 3) 1. ♙xf4 (1. ♙xh4 ♖h3) 1. ... gxf4 (1. ... ♖h3 2. ♜f3#; 1. ... h3 2. ♜g3#) 2. ♜g2#
- 4) 1. ♞h6 e5 (1. ... e6 2. ♞h5#; 1. ... ♖e5 2. ♞g5#) 2. ♞f6#
- 5) 1. ♜a6 e4 (1. ... d6 2. ♜c4#; 1. ... ♖e4 2. ♜d3#) 2. ♞f5#
- 6) 1. ♙b2 c5 (1. ... ♖e5 2. c4#; 1. ... ♖c5 2. ♞f5#) 2. c4#
- 7) 1. ♖c7 ♖d5 (1. ... ♖b4 2. ♜xb6#; 1. ... b5 2. ♜d6#) 2. ♜c6#
- 8) 1. ♜c5 h1 ♜ (1. ... h1 ♜ 2. ♜g1#; 1. ... ♖h1 2. ♜d5#; 1. ... ♖g3 2. ♜g5#) 2. ♜f2#
- 9) 1. ♞h1 ♖h5 (1. ... ♖f4 2. ♞e4#; 1. ... ♙xd3 2. ♜g5#) 2. ♖g3#
- 10) 1. ♜c1 d5 (1. ... ♙b5 2. ♜b4#; 1. ... ♖d5 2. ♜h1#) 2. ♜h6#
- 11) 1. ♜c7 a4 (1. ... d6 2. ♜a7#; 1. ... d5 2. ♜xa6#; 1. ... ♖d6 2. ♜b6#) 2. ♜b4#
- 12) 1. ♙b6 ♜c5 (1. ... f4 2. ♜e7#; 1. ... ♖d6 2. ♜f6#) 2. ♙c7#

56 Zugzwang / Mate in two: B

- 1) 1. ♜a1 a3 (1. ... b4 2. ♜e5#; 1. ... ♖b4 2. ♜c3#) 2. ♜xa3#
- 2) 1. ♞g5 ♜e4 (1. ... e2 2. ♜d3#; 1. ... ♜f1 2. ♜c6#) 2. ♜h5#
- 3) 1. ♜a7 ♖e6 (1. ... ♖e7 2. ♜d7#; 1. ... ♖c5 2. ♜b5+; 1. ... ♖d5 2. ♜c6#) 2. ♜d7#
- 4) 1. ♜a7 ♖b3 (1. ... b5 2. ♞d4#; 1. ... ♖c4 2. ♜a4#) 2. ♞b5#
- 5) 1. ♜c7 c5 (1. ... e5 2. ♜xc6#; 1. ... e6 2. ♙xc6#) 2. ♜xc5#
- 6) 1. g4 ♖h6 (1. ... ♖f6 2. ♜e7#; 1. ... ♖h4 2. ♙e7#; 1. ... ♖f4 2. ♜f5#) 2. ♙e3#
- 7) 1. ♜d8 a5 (1. ... ♖a4 2. ♞c4#; 1. ... ♖a5 2. ♞c4#) 2. ♜h4#
- 8) 1. ♜e8 ♖f6 (1. ... ♖h4 2. ♜h5#; 1. ... ♖f4 2. ♜e3#; 1. ... ♖h6 2. ♜g6#) 2. ♜e7#
- 9) 1. ♜c7 ♖xb4 (1. ... ♙a6 2. ♜c5#; 1. ... ♖a6 2. ♙c4#; 1. ... ♙f5 2. ♜b7#; 1. ... ♙b7 2. ♜xb7#) 2. ♜b6#
- 10) 1. ♞g2 ♜f2 (1. ... ♙c2 2. ♜d4#; 1. ... c3 2. ♜e2#; 1. ... ♖e3 2. ♜e2#) 2. ♞g3#
- 11) 1. ♖e1 ♖c5 (1. ... ♖a7 2. ♜c8#; 1. ... ♜c7 2. ♙g1#) 2. ♜f2#
- 12) 1. ♞a2 (1. ♜a6+? ♜xa6) 1. ... ♜xb5+ (1. ... ♜a6 2. ♜xa6#; 1. ... ♞xc8 2. ♜xc8#) 2. axb5#

